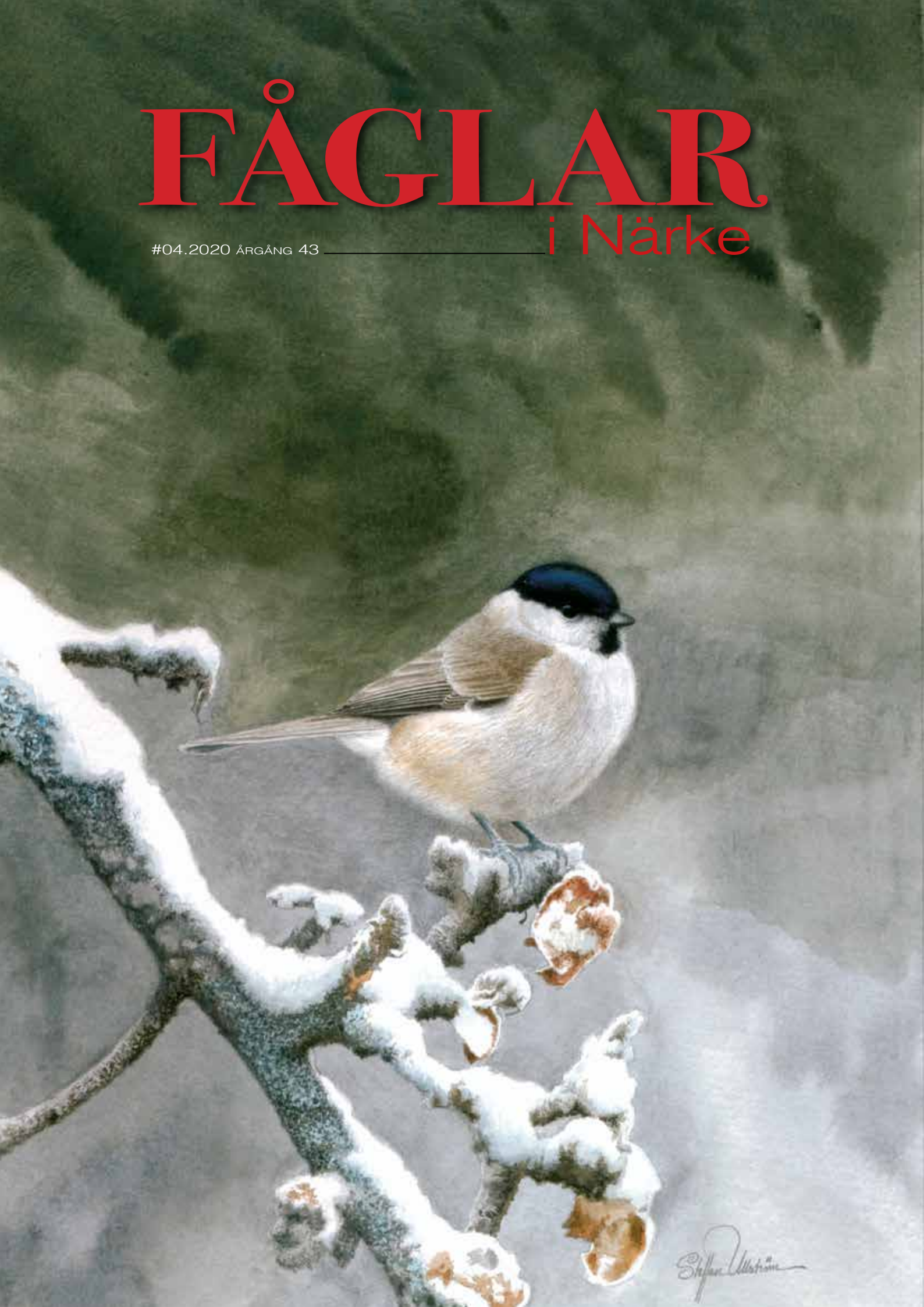
FÅGLAR i Närke

#04.2020 ÅRGÅNG 43

Fågelskådning i pandemins spår

SKÅDANDET, föreningslivet och turerna ut i naturen är inte som vanligt. Dessvärre får vi förvänta oss att det kommer att så förbli, åtminstone fram till sommaren, kanske hela nästa år.

VAD SKA VI drygt 600 NOFare göra för att få utlopp för vårt intresse för fåglarna? Att sitta vid köksbordet och kolla besökarna på fågelbordet räcker nog inte riktigt till.

I början av det nya året genomförs den mångåriga traditionen ”Artracet i Närke”. Ekoklassen, där bara miljövänliga färdmedel får utnyttjas, kanske får fler deltagande lag denna gång. Bilåkarlagen får det nog svårt med samåkningen, men man kan kanske lätta på reglerna detta år? Klart är dock att den sedvanliga samlingen klockan 16 måste genomföras utan de så trevliga personliga kontakterna. Klart är att själva Artracet kan och ska genomföras.

Lars Johansson
Ordförande, NOF

KAMPANJEN ”Vinterfåglar inpå knuten” går nästa år av stapeln fredagen 29 januari – måndag 1 februari. NOF brukar passa på att stå hos Granngården och berätta om evenemanget, om oss i NOF samt prata vinterfåglar och deras födointag. Detta har under åren varit en uppskattad aktivitet både för medlemmar och den stora allmänheten, som njuter av mesar med flera på fågelbordet. Kanske kan vi stå utomhus detta år eller så får vi återkomma 2022.

Vid något fågelbord i landskapet kan säkert en NOFare vara ciceron och berätta om ”Vinterfåglar inpå knuten” och alla de fåglar som gästar bordet.

SÄSONGENS första exkursion går sedvanligt till hackspettarna i Garphyttans nationalpark. Vi är helt och hållet utomhus utan att trängas. Ytorna räcker väl till för att hålla avstånd. Men om blir vi fler än åtta, måste vi då dela upp oss i flera grupper?

Exkursioner och guidade turer såsom årets örnräkning och svanskådning i Tysslingen kan vi säkert genomföra utan inskränkningar. Däremot får vi i planeringen ha beredskap för fler guider vid exempelvis de sedvanliga söndagsvandringarna i Oset.

ATT GENOMFÖRA årsmötet och andra inomhusmöten blir problematiskt. Ett årsmöte kräver dubbelriktad kontakt från oss i styrelsen samt från årsmötets presidium och medlemmarna. Hur röstar man exempelvis? Alla har inte heller tillgång till det IT-stöd som behövs. Olika möjligheter att tillgodose demokratin måste analyseras ingående så att den säkerställs.

Möjligheten att digitalt genomföra föreläsningar finns. Jag har själv god erfarenhet av en sådan. Tråkigt nog blir det inte tillgängligt för alla, men å andra sidan kanske vi kan nå flera av våra medlemmar som bor långt från Örebro där föreläsningarna normalt sett äger rum. Det sämsta är att den sociala kontakten uteblir. Men det är bara att hålla ut.

Kurser borde gå att genomföra digitalt. Studiecirkeln för nybörjare och andra, kan säkert genomföras med begränsningar av antalet deltagare och ske huvudsakligen ute.

NOG OM ETT minimalt virus, så litet att det inte syns men ändå påverkar hela mänskligheten. Måtte vi dra lärdom av detta och förstå att vi måste vara rädda om naturen, där fåglarna är viktiga indikatorer och budbärare om hur det står till. Fågelinfluensa har även denna höst noterats. Är det då klokt att koncentrera många tusen värphöns på en liten yta?

Jag citerar en rad från en artikel ur tidskriften Svensk Jakt som skrevs för mer än 70 år sedan (1946). ”Vårt villebråd saknar i hög grad stöd och förståelse från jordbrukets och skogsbrukets målsmän.” I artikeln pläderas även för försiktighet vid dränering och för att lövträd måste finnas kvar i skogen. Alltså sådant som den vitryggiga hackspetten behöver.

INNEHÅLL

i Fåglar i Närke #4.2020

Ledare: Skådning under pandemin	2
Omslagsfågeln: entita	3
Utreder digitala möten	4
Norra tornet totalrenoveras	5
En pärla för fågelskådare	10–11
Resan som var värd varenda minut	12–13
Nya rön om spetsbergsgässen i Närke	14–15
Våtmark växer igen	18
Bra sträckdag på udden	19
Inget ska stoppa skådarna	20–21
Så blev okänd fabelfågel känd	22–23
Föreningsnytt i NOF	24–25
Program för 1:a kvartalet	29
Soffkryss för många skådare	30
En redaktörs värsta mardröm	32

Porträttet: han har flest kryss i Närke 6-8

Bilderna från lyckat bokslläpp 16-17

Höstens alla pulshöjare 26-28

OMSLAGSBILDEN: ENTITA *(Poecile palustris)*

TEXT: MARIANNE JOHANSSON AKVARELL: STAFFAN ULLSTRÖM

Entitan tillhör familjen mesar, och häckar i löv- och blandskogar. Allmän i södra Sverige och i Mellansverige, men saknas norr om Dalälven och också på Gotland. Stannfågel som uppehåller sig nära eller i sitt revir. Entitan följer ogärna med i meståg. Den ses sällan längre än något hundratal meter från skogskanten där den har sitt revir.

För kallades entitan för kärrmes.

Längd 11,5 –13 centimeter. Huvudet har svart glansig hätta och liten hakfläck. Den är enfärgad grå på ryggen och på vingarna, ljusfärgad på buk- och undersida. Vikten är cirka 10 –11,5 gram.

Lätet för entitan är som ett explosivt dubbelslag ”pitjä” eller ”zizitjä” med betoning på andra stavelsen/tonen. Vanligt att den sjunger en ramsa med ”tjypp tjypp tjypp tjypp tjypp tjypp”. Även honan sjunger. Skiljs lättast på lätet gentemot talltitan.

Rastlös, orolig, tilltagsen; den hoppar och klänger ständigt omkring i lövträdens kvistverk. Äter frön, insekter, enbär och lavar, dessutom gärna vad som bjuds på fågelmatningen.

Paren är trogna och kan hålla ihop i flera år. De använder samma revir, år efter år om platsen är bra.

Boet ligger i håligheter i lövträd, stubbar och andra krypin, även någon gång i holkar. Det byggs av grön mossa, strån och ull.

Lägger sju – nio ägg, vita med glest mörkbruna prickar. Honan ruvar ensam men båda hjälps åt att mata ungarna. Ruvar i 14 – 17 dagar. Ungarna är flygga efter 17 –21 dagar och matas ytterligare ett par veckor.

Enligt Svensk Fågeltaxering har entitan gått tillbaka sedan 1970-talet. Enligt Närkes Fågelvärld är förekomsten stabil under de senaste 30 åren.

Blyhagelförbud införs **i EU**-våtmarker

I slutet av november röstade EU-parlamentet för ett förbud mot blyammunition i och runt våtmarker och vattendrag inom två år.

Studier har visat att 1 miljon vattenlevande fåglar dödas varje år av blyförgiftning. Miljontals andra fåglar kan ha påverkats, 40 procent av sångsvanar hade höjda blyvärden i blodet.

År 2002 förbjöds blyhagel vid jakt över grunda våtområden, men en ny undersökning av 198 havsörnar mellan 2005 och 2011 visade att andelen med dödliga blykoncentrationer inte hade gått ned.

Bra **häcksäsong** för vitryggig **hackspett**

Den vitryggiga hackspetten verkar ha haft ett bra år. I somras kunde Projekt vitryggig hackspett konstatera att det var ett rekordår med sex häckningar.

Några månader senare meddelade Sveaskog att de ”förbinder sig att bedriva ett aktivt naturvårdsarbete för att gynna vitryggen”.

– Detta grundar sig i en avsiktsförklaring mellan Sveaskog och Naturskyddsföreningen med samma innebörd, berättar Kristoffer Stighäll på Projekt vitryggig hackspett.

Den vitryggiga hackspetten är beroende av numera sällsynta miljöer i Sverige – lövrika skogar rik på död ved.

Med **ny teknik** kan vi se koltrastars flyttväg

Tekniken för att göra mindre och mindre gps-sändare har utvecklats snabbt.

Nu kan även koltrastar förses med sändare och för första gången har en av dem kunnat följas på sin färd från Danmark över Nordsjön till Storbritannien.

– Vi kunde se att den letade efter föda och åt sig fet runt Råbjerg, eftersom den visste att den skulle iväg på en längre tur. Tolv timmar senare var koltrasten två tredjedelar över Nordsjön. ”Vanvittig fedt”, säger Simon Christiansen, föreståndare vid Skagen fågelstation, till DR.dk.

Sändarförsedda fåglar följer du via gratisappen Animal Tracker.

Förbered dig för ett **digitalt** årsmöte

Styrelsen inom NOF har genomfört flera digitala möten. Det fungerar, och nu förbereder man för ett digitalt årsmöte i februari.

PANDEMIN sätter stopp för en del av NOFs aktiviteter, bland annat ide uppskattade inomhusmötena. Nu planerar styrelsen att genomföra digitala möten, föreläsningar och utbildningar.

Under hösten har samtliga inomhusmöten varit inställda på grund av pandemin. Däremot har det gått att genomföra de flesta exkursioner utomhus.

Inomhusmötena är uppskattade och samlar många medlemmar. De fyller också en viktig social funktion där inte minst fikastunden är ett sätt att känna social gemenskap inom föreningen.

Med tanke på den rådande situationen förbereder nu styrelsen för att genomföra ett antal digitala möten, bland annat årsmötet torsdagen den 18 februari.

– Det finns inget i stadgarna som hindrar oss från att genomföra mötet via till exempel Zoom, säger Catarina Ericson, sekreterare i NOF som utrett frågan.

Nackdelen är att ett digitalt möte kanske inte är tillgängligt för alla eftersom det kräver en hygglig uppkoppling.

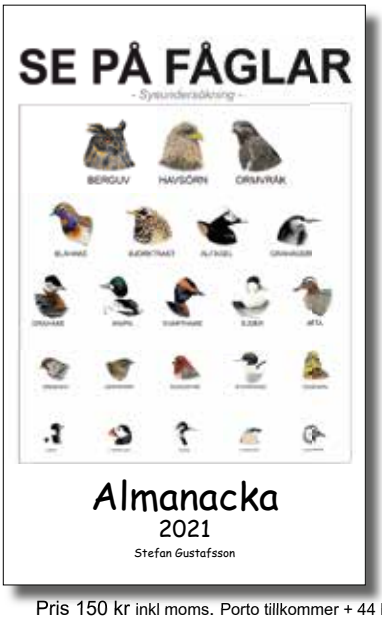
Å andra sidan kan det bidra till att många medlemmar som fysiskt bor långt bort kan beredas möjlighet att delta.

– En förutsättning är också att man måste anmäla sig till det digitala mötet, så att man via sin e-post kan bli inbjuden att delta, förklarar Catarina Ericson.

Styrelsen utreder också om det är möjligt att genomföra bildvisningar och andra möten digitalt. Även utbildningar, till exempel att lära sig mer om hur man kan använda Artportalen på ett bra sätt, kanske kan ske via nätet.

Håll utkik på NOFs hemsida och andra sociala medier, där får du det senaste om kommande möten och aktiviteter.

Almanacka 2021 - akvarellmålningar med fåglar

Pris 150 kr inkl moms. Porto tillkommer + 44 kr. Beställes/mail: stef.gustafsson@telia.com

NOF söker ny lokal till **inomhusmöten**

Under många år har Närkes Ornitologiska Förening genomfört sina inomhusmöten i anslutning till Vasakyrkan i centrala Örebro, men nu får vi inte vara kvar där enligt nya besked.

Därför letar nu NOF efter en ny lokal där föreningen kan genomföra sina inomhusmöten. Det handlar normalt om totalt sju möten per år: fyra på våren och tre på hösten.

Om det är någon som har tips på lämplig lokal, hör av er till styrelsen. Den bör ligga i Örebro, rymma upp till 100 personer, det måste finnas teknisk utrustning för att visa bilder samt en högtalaranläggning. Bra vore det om det på något sätt skulle gå att ordna fika i eller i anslutning till lokalerna.

Kommunen **rustar** i **Rynningeviken**

Örebro kommun har genomfört en del renoveringar vid Rynningeviken i Örebro.

Bland annat har Stentornet har fått ny trapp, ny dörr och nytt räcke. Rävgångsstugan har målats invändigt och fått ett låsbart skåp för larmutrustning samt nya bord.

Bryggan för skridskoåkare med flera har utökats inför vintersäsongen.

Anmäl dig till NOFs nybörjarcirkel

Efter årsskiftet arrangerar NOF som vanligt en nybörjarcirkel i fågelskådning i samarbete med Studiefrämjandet. Det är en utbildning där man har möjligheter att lära sig grunderna i fågelskådning.

Normalt består cirkeln av åtta träffar: tre inomhus och fem ute i fält under april och maj.

Utomhusträffarna (det är möjligt att samtliga träffar kommer att ske utomhus), äger rum vid landskapets fina fågellokaler. Där får deltagarna pröva sina kunskaper och gemensamt bestämma de fåglar som man upptäcker i naturen.

För mer information om nybörjarcirkeln: lindqvist_ronnie@hotmail.com, 070 262 14 17

Du anmäler dig till Studiefrämjandet.

FOTO: ARNE LUNDH

Norra tornet blir som nytt i februari

***SÅ HÄR** ser norra tornet ut i Tysslingen under renoveringen. Arbetet ska vara klart i februari.*

NORRA TORNET håller just nu på att totalrenoveras.
Allt utom de fyra hörnstolparna byts ut.
Arbetet beräknas vara klart i februari.

Det norra tornet i Tysslingen började bli dåligt efter många år. Därför ansökte Länsstyrelsen i Örebro om pengar från Naturvårdsverket för att renovera tornet.

– Vi har en målsättning att göra tornet så tillgängligt för alla som möjligt, berättar Jesper Pietsch på länsstyrelsen.

Nu under hösten har arbetet påbörjats. Fundamentet och de fyra hörnstolparna får stå kvar. Resten ska bytas ut. Tanken är att tornet ska vara lika högt som tidigare och de olika avdelningarna ska vara kvar. Möjligen får båset i näst högsta avdelningen ett annat utseende.

För att klara arbetet under hösten har tornet klätts. Arbetet beräknas kosta cirka en miljon kronor.

Vägen till tornet har också förstärkts för att klara arbetet men även för att göra tornet mer tillgängligt för alla besökare.

– Tysslingen är ett viktigt besöksområde med sitt naturreservat. Därför är det viktigt att det finns stor tillgänglighet, säger Jesper Pietsch.

Södra tornet görs tillgängligt tills vidare

Södra tornet i Tysslingen flyttades under hösten i samband med att vallen skulle renoveras. Tyvärr är tornet i dåligt skick och det har ännu inte gått att göra tillgängligt.

Länsstyrelsen utreder hur man ska kunna göra den södra delen av Tysslingen till ett besöksområde. Ett första steg är att göra det gamla tornet tillgängligt igen där det står framför vallen.

På sikt handlar det om att göra en lite mer permanent lösning.

ÄNTLIGEN!!

Köp ditt eget ex, 400 sidor fakta om alla häckande fåglar i Närke.

Detta unika bokverk kostar 450 kr.
Beställ ditt ex via Ronnie Lindqvist, tel 070 262 14 17, eller e-post, lindqvist_ronnie@hotmail.com

FÖR PETER *är fågelskådandet det viktigaste. Han säger själv att han inte är särskilt social och han undviker stora samlingar av fågelskådare.*

308 ARTGRUPP: FÅGLAR

Artlista, Peter Gustafson, Närke

Saknade arter | Jämför år

	Artnamn	Datum
308	Tajgasångare *Phylloscopus inornatus*	10 okt 2020
307	Natthäger *Nycticorax nycticorax*	10 jun 2018
306	Vitryggig hackspett *Dendrocopos leucotos*	6 jan 2018
305	Rödhuvad dykand *Netta rufina*	7 jun 2017
304	Ringand *Aythya collaris*	20 mar 2016
303	Småtrapp *Tetrax tetrax*	8 jul 2015
302	Orientseglare *Apus pacificus*	10 maj 2014
301	Svarthuvad trut *Ichthyaetus ichthyaetus*	4 jan 2013
300	Stäpphök *Circus macrourus*	21 sep 2012
299	Bronsibis *Plegadis falcinellus*	28 maj 2012
298	Lappuggla *Strix nebulosa*	9 mar 2012
297	Alkekung *Alle alle*	28 nov 2011
296	Dvärgsumphöna *Porzana pusilla*	19 jun 2011
295	Sydnäktergal *Luscinia megarhynchos*	23 maj 2010
294	Brednäbbad simsnäppa *Phalaropus fulicarius*	13 maj 2010

PETER *Gustafson har sett flest arter i Närke. Med sina 308 kryss är han överlägset bäst.*

Peter har **kryssat flest arter** i Närke

FÖR ATT INTE VARA KRYSSARE så måste Peter Gustafson vara unik. Han har nämligen 308 kryss – bara i Närke.
Med den siffran ligger han högst på Närkelistan. Och nya arter finns ständigt i sikte.
– Så sent som den 10 oktober i år kryssade jag tajgasångare, säger han.

TEXT: CHARLOTTA HEDBERG TIDEMAN FOTO: ARNE LUNDH

Kanske beror Peters framgång på kombinationen envishet och goda förutsättningar.

– Vi är bortskämda med så många fina fågelmarker i Närke. Med tanke på vårt lilla landskap till och med extremt bortskämda. Kvismaren är min hemmalokal, dit har jag tio minuter med bil. Men jag känner mig lika bekväm med Tysslingen och Oset/Rynningeviken, säger han.

Ett ställe som Peter känner lite extra för åker han gärna till: Klåvudden – beläget vid norra Vätterns spets.

– Det är ett riktigt fräckt ställe, högt beläget på en bergsknalle, en utpräglad sträcklokal. Redan i början av april ser man ovanliga fåglar som sjöorre, silvertärna och svärta. Det är arter som sällan skådas i inlandet.

Bara två praktejder-obsar i Närke

– Här har jag också sett praktejder, en art som bara observerats två gånger i Närke. Det var tillsammans med några andra skådare: en riktig karamell med sina lysande färger. Jag får nog erkänna att jag blev lite spak när jag fattade vad jag sett. Det var i början av maj 2001 och Vättern låg som en spegel, och just i det ögonblicket kändes det nästan lite religiöst, säger Peter och skrattar.

Att Peter ständigt återvänder till Klåvudden beror på de speciella väderförhållanden som gärna uppstår just där och som ger möjlighet att skåda riktiga rariteter. Blåser det ordentligt på Västkusten så kan det också ha blåst in spännande fåglar i Vättern och runt Klåvudden.

– Just den leden passerar många fåglar på sin väg över Atlanten till den ryska tundran. Stora luftmassor blåser från havet i väster och djupa lågtryck skapar korridorer som gör det möjligt att göra fynd. Det kan vara ganska besvärliga förhållanden för oss fågelskådare. Men vi är ett gäng dårar som gillar det och tycker det är värt besväret.

Är det så att du gärna spekulerar i väderförhållanden och försöker lista ut var vissa fåglar kan dyka upp?

– Det klart att man kan förutse vissa möjliga observationer, men jag ligger i lä om jag jämför mig med dagens unga ornitologer. De är extremt duktiga. I dag finns ju appar i mobilen, så man kan följa vädret på nära håll med kartor och prognoser och andra finesser, men just det använder inte jag.

Intresset för natur och fåglar började ganska tidigt. Mamma och pappa tog med barnen ut i skogen.

– Det var väl som det var på den tiden. Jag har tre äldre syskon och vi gick i skogen och plockade lingon, blåbär och svamp till husbehov. Ungefär som alla familjer gjorde på den tiden. Jag var yngst i kompisgänget och gick med i Fältbiologerna när jag var i tioårsåldern, berättar Peter.

Bytte bort metspöet

Det var faktiskt Björn Olsen, den kände infektionsläkaren och fågelskådaren, som lockade in Peter i fågelskådandet. En gång i Oset tyckte Björn att vi skulle ta med kikarna istället för fiskespöna, samtidigt visade han oss ett bo som stjärtmesar hade byggt. Sen var Peter fångad av fåglarna.

– Ibland undrar jag hur mina föräldrar tänkte när vi drog i väg på cykel på fredagskvällen och var borta hela helgen. Vi sov i nån gammal lada eller byggde vindskydd och sov ute. Och några mackor med i en påse. Jag minns

FAKTA/ PETER GUSTAFSON

Namn: Peter Gustafson.
Bor: Hus i Almbro, utanför Örebro.
Gör: Driver butiken Metro Antikt & Slikt på Skolgatan. Peter handlar med dödsbon, begagnade saker, samlargrejer och antikviteter.
Familj: Fru och vuxna barn. "Och mamma som är 95 år."
Intressen: Fåglar, resor, Örebro Hockey.
Kuriosa: Medlem i NOF sedan starten 1978, styrelsemedlem under 1980-talet och deltog då arbetet med Regionala rapportkommittén. Uppskattad kåsör i Fåglar i Närke.

NUMERA *är det i telefonen som all information om fåglarna finns.*

det som en fantastiskt rolig tid som lade grunden till mitt fågelintresse.

Peters första observationer på Artportalen är från den 2 april 1975 med fyra olika arter: mindre hackspett, kricka, skrattmås och sothöna. Sedan dess har listan utökats rejält. Med dagens 308 observerade arter ligger Peter högst upp på Närkelistan. En riktig prestation när man samtidigt vet att det totala antalet arter som setts i Närke är 331.

På sin alldeles egna tomt runt huset i Almbro har han kryssat 143 arter, bland annat en sparvuggla som han såg förra året.

– Man är väl lite miljöskadad, handkikaren finns alltid i närheten och är jag ute i trädgården så hänger den på en gren. Men det blir inte så mycket trädgårdsarbete om jag ska vara ärlig, det tar bara tid från fågelskådandet.

Ensam om stormfågelkryss

Två observationer på Närkelistan känner han extra mycket för.

– Det är praktejdern som jag nämnde förut och som bara setts två gånger i Närke, och sen en stormfågel som jag är ensam om.

Peter kallar sig inte själv för kryssare, men resultatet kan han inte förklara bort.

– Jag får väl erkänna att jag är en nördig Närkekryssare, men jag åker nästan aldrig på larm nu för tiden. Det kunde jag göra förr men inte nu. Däremot åker jag och min fru någon gång om året utomlands som en kombinerad fågelskådar- och semesterresa. Det blir det något helt annorlunda, man känner sig som ett barn på nytt.

– Man har ingen aning om vad man ser eller hör, men då tar jag hjälp av kameran och sen sitter jag vid datorn och artbestämmer. Det är utmanande och jättekul!

Att vara fågelskådare är för många en social sysselsättning. Att åka ut i naturen och tillsammans göra upptäckter och dela upplevelser. Men inte för Peter.

– Det är inte det primära för mig. Jag åker inte ut för att umgås. Ser jag en samling fågelskådare som står och glor så håller jag mig en bit ifrån. Ibland åker jag ut med några kompisar men för det mesta är jag ensam. När Närkes Ornitologiska Förening har inomhusmöten har jag försökt att vara med, men tyvärr brukar de krocka med Örebro Hockeys matcher.

Hoppas på jaktfalken

Finns det några fåglar som du gärna skulle vilja ha på din lista?

– Det finns några stycken som borde vara rimliga att hitta. Skärsnäppa, större piplärka och jaktfalk. Större piplärka kunde man se nästan varje höst tidigare, men den har stadigt minskat i population och jaktfalken, den största falken i världen, brukar ses med fem års luckor. Om jag har tur så kanske det snart är dags.

Artportalen ger en bra bild av utbredning

Alla rapporter på Artportalen ger en mycket bra bild över vissa fågelarters utbredning. Det visar en utredning som forskare har genomfört.

För några skogsarter ger rapporterna från allmänheten till och med en bättre bild än det som Svensk fågeltaxering kan prestera. Det gäller bland annat utbredningen av mindre flugsnappare. Forskarna förvånades över den goda kvalitén, då obsrapporterna i Artportalen oftare kommer från tätbefolkade områden och öppna miljöer jämfört med observationerna i fågeltaxeringen, som görs på slumpvis utvalda platser.

På Artportalen finns över 80 miljoner rapporter.

Nya **utbrott** av **fågelinfluensa**

Under hösten har det varit flera rapporter om fågelinfluensa i Europa, och den 17 november konstaterades fågelinfluensa på en kalkonbesättning i Skåne.

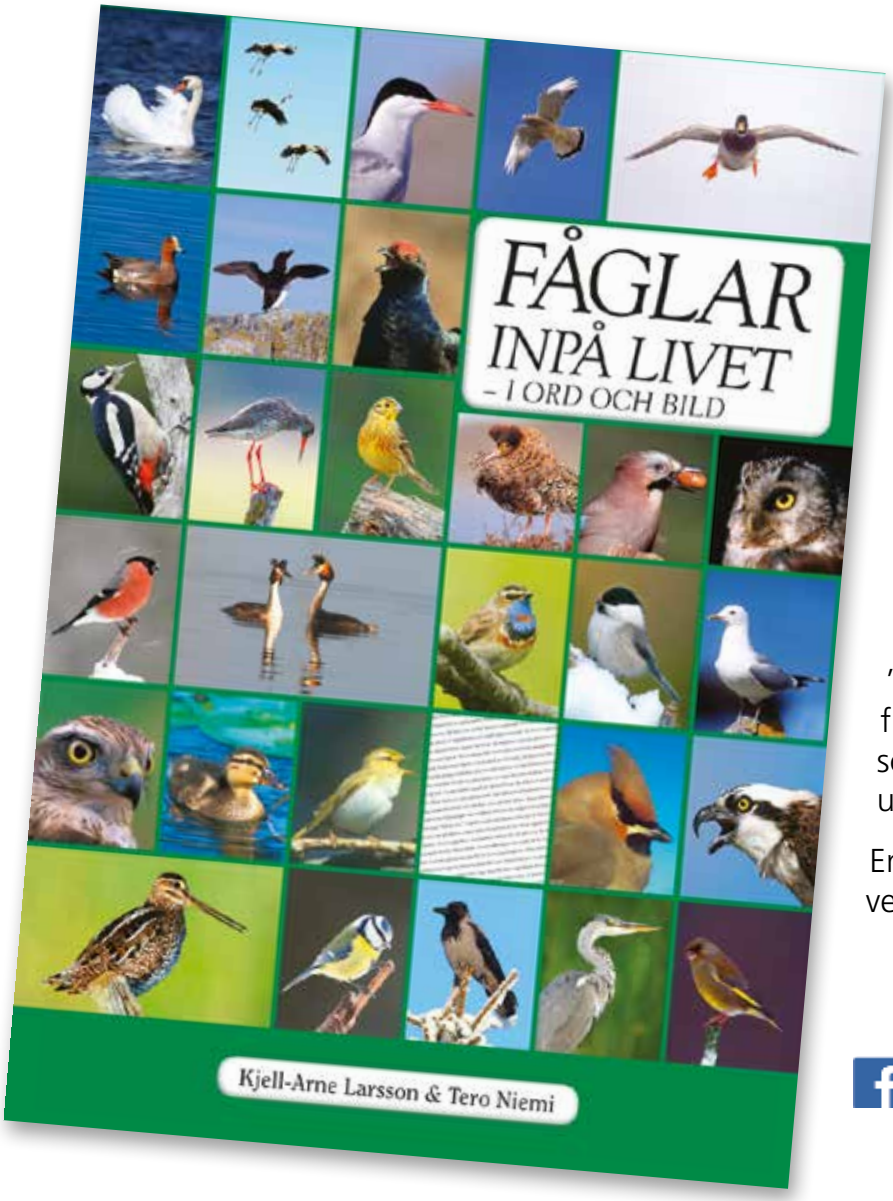
Nu har även de första fallen bland vilda fåglar i Sverige konstaterats.
Det finns flera olika influensavirus, både de som orsakar allvarlig sjukdom och de som ger mildare eller inga symptom, skriver SVA (Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt).

Naturum i Falsterbo blir **hotell och spa?**

Naturum i Falsterbo, har sedan starten för fyra år sedan, blivit en naturlig samlingsplats för naturintresserade och fågelskådare.

Nu vill moderaterna i Vellinge kommun stänga verksamheten i naturum för att istället satsa på spa och hotellverksamhet. Förslaget skulle slå hårt mot den naturpedagogiska verksamheten bland annat med barn och skolelever.
– Naturum och konsthallen avvecklas eftersom det blir en annan inriktning i huset. Det här är ett led mot den hotellsatsning vi vill se på sikt, säger Carina Wutzler (M) till Sydsvenskan.
Nu har man startat en namninsamling mot förändringen.

KOM FÅGLARNA INPÅ LIVET!

"Fåglar inpå livet" berättar på ett underhållande sätt om fåglars ekologi, häckningsbiologi, beteende och mycket annat.

Boken riktar sig till både nybörjare och mer försigkomna.

"Fåglar inpå livet" fungerar både som läsebok och uppslagsbok.

En bok för alla vetgiriga ornitologer.

Fåglar inpå livet

Boken tar upp alla vanliga svenska fåglar och några till, sammanlagt 122 arter.

På svenska finns ingen motsvarighet som berör ekologi och etologi i samma utsträckning.

400 sidor • A4-format

Kalamus Förlag
Börjegatan 62
752 21 Uppsala
info@kal.nu
0722-00 95 14

E-posta din beställning nu!
info@kal.nu
Boken kostar 290 kr inklusive frakt inom Sverige.
Boken faktureras. Betala inget i förväg.

Nyckelgrundet – en pärla

DEN 16 JULI upptäckte Leif Sildén en brednäbbad simsnäppa vid Nyckelgrundet i Hjälmaren. Det var en riktig stänkare för många skådare. Snart uppstod en ibland infekterad diskussion om fågeln kunde kryssas i Närke eller i Västmanland.
Ulf Eriksson ger oss här en bakgrund och mer kunskap om det intressanta området runt Nyckelgrundet.

TEXT OCH FOTO: ULF ERIKSSON

GUSTAF ERIKSSON, *välkänd fågelskådare i Närke (Kumla) och Västmanland (Arboga) i sitt gömsle på Nyckelgrundsstenen i slutet på 1980-talet.*

NATURFILMAREN *Ingemar Lind filmar skräntärnor i slutet av 1980-talet.*

DELAR *av Nyckelgrundsstenen (Västmanland) med Nyckelgrundet (Närke) i bakgrunden som det såg ut i somras.*

Hjälmaren delas mellan landskapen Västmanland, Närke och Södermanland och därmed också mellan tre län. Länsgränser och landskapsgränser stämmer dock inte alltid överens. Så är det till exempel på norra Hjälmarstranden, där Arboga kommun ligger som en tårtbit tvärs över sjön och landskapet Västmanland skjuter in med en ännu smalare kil.

Att en liten del av Hjälmaren tillhör landskapet Västmanland uppmärksammades av fågelskådare redan för 50 år sedan. Inventeringarna till Svensk Fågelatlas var en av anledningarna. En ganska smal del av Hjälmaren ligger i landskapet Västmanland, landskapets sydspets är Tjugholmen, mellan Vinön (Närke) och Tåkenön (Södermanland). Frösshammarsviken med Sjölundamaden och Nyckelgrundet med Nyckelgrundsstenen är exempel på fågellokaler som ligger i detta område.

På landskapsgränsen

Nyckelgrundet är ett grundområde sydost om ön Valen i Hjälmaren. Landskapsgränsen går precis på en rygg med sten och grus i den sydöstra delen utan vegetation. Nyckelgrundsstenen ligger i Västmanland, men resten av området tillhör landskapet Närke. På Närkesidan ligger en trädbevuxen holme, även den kallad Nyckelgrundet. Ön hyste en period under 1990-talet en storskarvskoloni, numera är det en gråtrutkoloni med inslag av havstrut, strandskata, småskrake, snatterand med flera. Nyckelgrundsstenen, på Västmanlandsidan, har dock betydligt mer rastande fågel och på den finns ingen vegetation, eftersom den periodvis ligger under eller nästan under vattenytan. Högre vegetation som försökt få fäste skalas av under islossningen.

Enligt min mening bör området betraktas i sin helhet. Nyckelgrundet är namnet på både området som helhet och den trädbevuxna holmen. Det är grunt, bara någon meter djupt ibland, och stenigt. Vattnets pH-värde når här sina högsta nivåer i sjön, vilket gör att bottendjur och insektsfaunan är speciell. Detta drar till sig fåglar. Nyckelgrundsstenen är alltså inte bara ett sittskär, utan de omgivande vattnen har en egen attraktionskraft. Som regel ligger sandreveln i stort sett under vatten på våren, men efter midsommar blir ön allt större. Vissa år, som till exempel 2017, var vattenståndet lågt redan på försommaren och då fanns häckande fisktärnor där tidigt på säsongen.

Hundratals skräntärnor

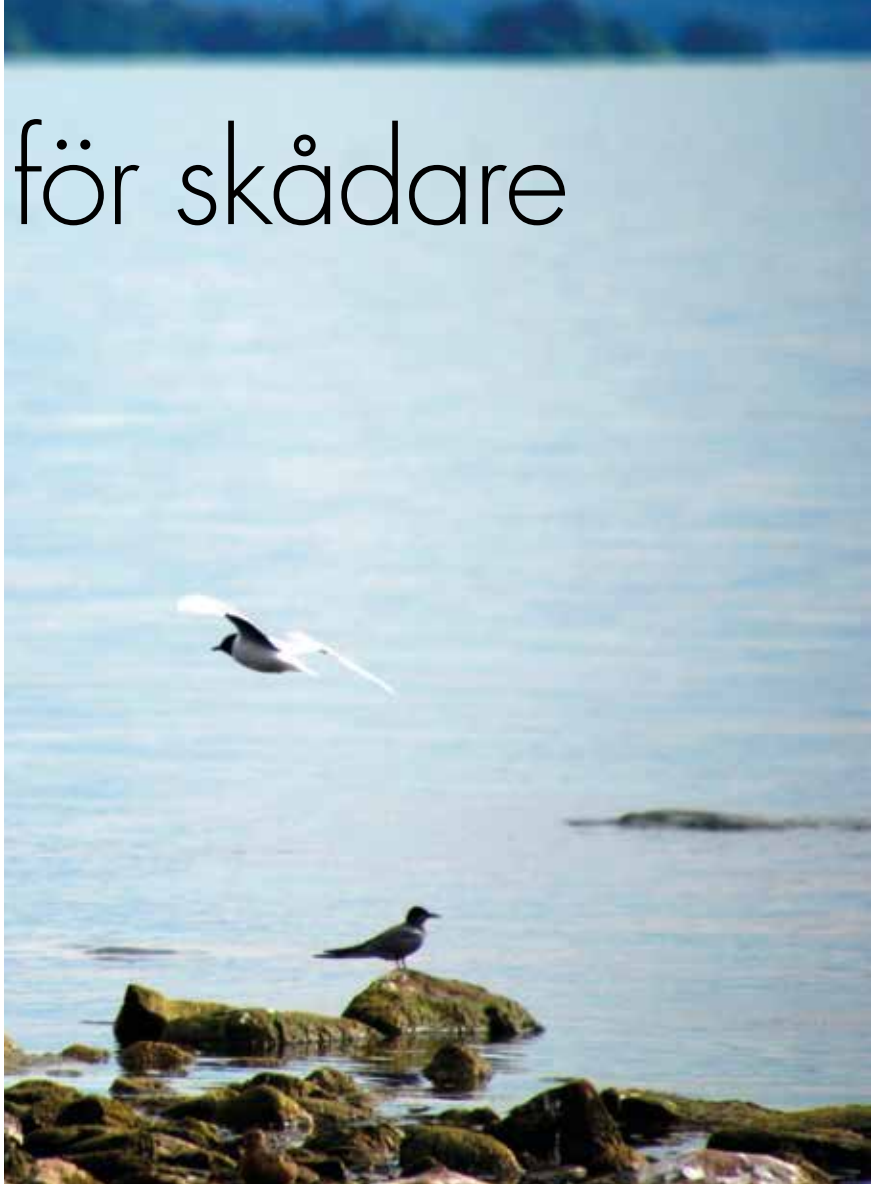
Nyckelgrundet ”upptäcktes” som fågellokal den 3 augusti 1982. Då fanns 219 skräntärnor i området och några dagar senare var det över 300, men på grund av vågor var det svårräknat. Dessutom födosökte dvärgmåsar och svarttärnor i området. Sportfiskare och yrkesfiskare hade länge känt till den speciella insektsförekomsten på platsen. ”Nyckelgrundsknott” var till exempel smeknamnet på den lilla dagsländan Caenis luctuosa som förekommer här i mängder i juli och augusti. Även andra flygande insekter förekommer; det har de svarta tärnorna och egendomliga måsarna förstått sedan länge. Men det var först på 1980-talet som fågelskådare från Västmanland och Närke förstod att man garanterat kunde få se svarttärna och dvärgmås i slutet av juli om man via båt kunde ta sig till området. Där fanns också stora antal av skräntärnor.

Blev TV-program

Roland Staav, som drev ett skräntärneprojekt på ostkusten, besökte området flera gånger under 1980-talet och hittade fler av de tärnor han ringmärkt med färgringar. På Nyckelgrundsstenen fanns de största ansamlingarna. Naturfilmare som Björn Uhr och Ingemar Lind var också på plats. Lind samarbetade med Staav med en film om skräntärnans liv som sändes i TV.

Men området lockar inte bara tärnor och måsar. Även andra, för inlandet ovanliga arter, kan man få se rasta vid Nyckelgrundet i juli/augusti: roskarl, kustsnäppa, sandlöpare, spovsnäppa och kustpipare hör till dessa. Under senhösten påträffas ibland små sällskap av skärsnäppa och någon enstaka dvärgmås. Smalnäbbad simsnäppa ses ibland rasta i de omgivande vattnen, oftast under sen vår/försommar. Här finns också chans att se sjöorre,

för skådare

SVARTTÄRNA *och dvärgmås vid Nyckelgrundsstenen.*

NYCKELGRUNDET *med tillhörande Nyckelgrundsstenarna i Hjälmaren är ett mycket intressant område för fåglar och fågelskådare, särskilt i slutet av juli och början av augusti. Området ligger precis på gränsen mellan landskapen Närke och Västmanland.*

ejder, svärta, prutgås och kustlabb.

Ovanliga fåglar lockar fler fågelskådare. På 1980- och 1990-talen upptäcktes ännu fler sällsynta arter som svarthuvad mås, vittrut, vitvingad tärna, storlabb, tretåig mås, fjälluggla med flera.

Den där fjällugglan var lite lustig. Den satt ofta på en råk eller isvall vid Nyckelgrundsstenen och spanade, men flög sedan in till Valen och jagade mindre skogsmus och skogssork, som den aktuella vintern hade en massförekomst på ön. Efter jakten återvände den ut till Nyckelgrundsområdet.

Lämnad skräpfisk

En annan trevlig historia är också den om en vittrut som uppehöll sig i området den 14 mars till 13 maj 1991, huvudsakligen på Närkesidan. Den följde yrkesfiskarnas vinterfiske och livnärde sig på kvarlämnad skräpfisk. Efter islossningen var den kvar och för att få in den på Västmanlandssidan av sjön kastades en låda braxen upp på Nyckelgrundsstenen. Den, och andra trutar, var snart på plats. Dock glömdes det bort att rapportera den till Västmanland!

Ytterligare en händelse är den oljeskadade tretåiga mås som omhändertogs på platsen sent en höst i samband med sikfiske. Den fick vård, mat och vila på Stureskolan i Arboga och kunde senare transporteras med lastbil till Halmstad där den släpptes fri.

Nyckelgrundet, denna pärla eller oas i sjön Hjälmaren, får ofta besök av lokala ornitologer men ganska lite har rapporterats på Artportalen. Men fågelantalet är fortfarande lika stort som på 1980-talet, dock med lite annan fördelning när det gäller svarttärna, dvärgmås och skräntärna.

Sommaren 2020 var allt som vanligt vid grundet, men så upptäcktes en bred—näbbad simsnäppa den 16 juli och plötsligt var Nyckelgrundet (Nyckelgrundsstenen) ett hett besöksmål. När den sedan lämnade Nyckelgrundsstenen och valde ruggningsplats på Närkesidan, upphörde rapporterna trots att den var kvar en bit in i augusti.

Juli bästa besökstid

Båt är ett måste för att nå Nyckelgrundet och Nyckelgrundsstenen under isfria tider på året. Thomas Andersson, Lunger, bedriver Lungerhamns båttaxi och charterverksamhet för mindre grupper och är väl orienterad i området. Ett besök i senare halvan av juli rekommenderas, helst en vindstilla dag, varför inte den 28 juli, en dag då det upptäckts många ovanliga fåglar genom åren. Då kommer lokalen att erbjuda en upplevelse lite utanför det normala i dessa trakter och denna årstid.

LITTERATUR

Eriksson B. & Eriksson U. 1986. **Fågellivet i Valenområdet. Meddelande nr 17 1986**. *Länsstyrelsen i Västmanlands län.*

Eriksson U. 1985. **Valenområdets fågelliv.** *Västmanlands läns natur 3.*

Eriksson U. & Sundström B. 1989. **Fåglar vid Nyckelgrundet - tio veckor sommaren 1988.** *Fåglar i Västmanland 20.*

Eriksson U. 1990. **Arbogafåglar**, *Hembygdsföreningen Arboga Minne. Årsbok 1990.*

Nilsson, J. **Hjälmarens fågelskär 2015, 2017 och 2019.** *Länsstyrelserna i Södermanland, Västmanland och Örebro.*

Sigurdsson, M. 1991. **Hjälmarens fågelliv.** *Svenska Turistföreningens årsbok 1991.*

Skådarresa ÖLAND -20

En resa värd varenda

TORSDAG EFTERMIDDAG, full fart mot södra udden på Öland. I buskarna vid Ottenby fågelstation satt en videsångare med sina markant vita ögonbryn. Vilken rivstart på resan!

Vi hade startat från Örebro redan på morgonen. Vi tog sikte på Sättunaviken vid Roxen utanför Linköping. Målet var att få en skymt av bronsibis. Den hade setts tydligt dagen innan och på morgonen, men nu gömde den sig i det höga gräset och ville absolut inte visa sig för oss. Istället fick vi stärka oss med en kopp kaffe på det klassiska Café Columbia i Kisa.

Det här var första av fyra fina höstdagar när NOF-gänget åkte till Öland för att skåda fågel från tidig morgon till sen kväll. Observationen av videsångaren redan första eftermiddagen gjorde att alla blev överförtjusta. Det var ett nytt livskryss för de flesta. Nybörjare som vi är, förstod vi inte vidden av iakttagelsen förrän långt efteråt.

FREDAGEN BJÖD PÅ ett härligt väder med klarblå himmel och strålande sol. Vi passade på att ströva runt på Schäferiängarna och njuta av det vackra landskapet.

I lundarna fanns stora mängder av kungsfågel som flög runt med sina gula kammar, och det var också gott om söta små rödhakar. Vi besökte sedan olika lokaler på södra Öland. En höjdpunkt blev den blåskimrande kungsfiskaren i Grönhögen. Utan hjälp av duktiga guider (läs Ronnie Lindqvist) hade det varit omöjligt för oss att kunna se så många olika fågelarter.

TIDIGT PÅ LÖRDAGEN var det dags för en ny raritet, en ung kaspisk trut. Den satt länge på en sten vid södra udden och visade upp sig. Vi fick även se hur ungdomar, som arbetar på fågelstationen, fångar in och ringmärker fåglar. Många intresserade samlas sedan efter staketet för att fotografera fågeln på nära håll. Vi fick fina bilder bland annat på en tajgasångare.

PÅ SÖNDAGEN GICK larmet igen. En tajgablåstjärt hade setts vid Ventlinge. Skådarna slog snabbt ihop sina tuber, kastade sig in i bilarna och körde iväg. Bonden hade som tur var hastigt ordnat en stor parkeringsyta på sitt gärde. Folk strömmade i långa banor ner mot strandkanten, fällde upp sina tuber och lokaliserade den lilla fågeln som befann sig mellan stenarna.

Varje kväll samlades vi i NOF-gänget och gick igenom vilka arter vi sett. Totalt blev det över 100 arter. Det har varit intensivt, fantastiskt roligt och lärorikt. För oss blir det säkert fler resor och vi rekommenderar verkligen denna resa. Den var värd varenda minut.

UPPSTÄLLDA PÅ RAD *med tubkikarna i högsta hugg. Från vänster: Gunnar Eriksson, Gunilla Persson, Ronnie Lindqvist, Ami Sundén, Carina Olsson, Anders Eriksson, Rolf Sykkijev och Per Salomonsson.*

EN TAJGA-SÅNGARE *som ringmärkts visas upp vid staketet för alla intresserade.*

TEXT OCH FOTO: TORD & CARINA OLSSON

minut

TUSENTALS GÄSS *på väg söderut. En vanlig syn vid Ölands södra udde på hösten.*

PÅ SPANING *vid Schäferiängarna. Från vänster Gunilla Persson, Ami Sundén, Carina Olsson, Rolf Sykkijev, Anders Eriksson och Per Salomonsson.*

NOF-GÄNGET *laddar skådarnäring. Fr. v. Per Salomonsson, Anders Eriksson, Ronnie Lindqvist, Carina Olsson, Gunilla Persson, Gunnar Eriksson (skymd), Rolf Sykkijev och Ami Sundén.*

FULLT PÅDRAG *vid Ventlinge strand. En tajgablåstjärt larmade ut och många skådare samlades för att få se den vackra och ovanliga fågeln.*

FOTO: JAN ANDERSSON

Spetsbergsgås LB0 är en av totalt 46 individer som observerats i Närke. Den är märkt i Finland 2019.

Fler och fler gäss märks med **halsring**

Våren 2016 började det dyka upp spetsbergsgäss i Närke som var märkta med en vit halsring.

Sedan dess har antalet halsmärkta spetsbergare ökat i landskapet, och totalt har 46 olika individer identifierats med hjälp av halsmärkningen.

I Norge har man fångat in och halsmärkt spetsbergsgäss i ett tiotal år. Det sker på rastplatserna runt Levanger varje vår. En fördel med halsmärkningen är att man kan följa individerna på ett enklare sätt. Ett annat skäl att det bidrar till att följa populationen. Sätter man halsringar på en procent av spetsbergsgässen, går det enligt statistikerna att följa populationsutvecklingen bättre än genom vanliga räkningar.

Här i Närke har vi kunnat läsa av fler och fler halsmärkta spetsbergsgäss. Det beror bland annat på att fler gäss har en östlig flyttväg via Finland. Det beror också på att forskare under 2018 och 2019 började halsmärka spetsberggäss i Finland i trakten av Tyrnävä.

Sedan våren 2016 har totalt 46 olika individer med halsringar kunnat läsas av i Närke. Via rapportering på geese.org har det gått att få information om var individerna är märkta.

Den äldsta märkningen är från Nordnorge 2012. Övriga är från Norge 2015, 2016 och 2017 samt från Finland 2018 och 2019. Där har också tio individer försetts med satellitsändare.

2020 blev en **bra häckning**ssäsong

GRAFIK: ARTPORTALEN

EN AV MÅNGA *som hade med sig ungfåglar när de rastade vid Tysslingen under hösten var spetsbergsgåsen med vit halsring LB6. Minst två ungar hade den med sig. – Ovanligt, menade duktige fältornitologen Jörgen Peter Kjeldsen.*

– JAG TYCKER det ser ut som den där spetsbergsgåsen har tre ungar, säger jag.
– Nej, det tror jag inte. Det är väldigt ovanligt att spetsbergsgäss har mer än två ungar, säger erfarne fältornitologen Jörgen Peter Kjeldsen.
Men det ska visa sig att han har fel.

TEXT OCH FOTO: KENT HALTTUNEN

Fältornitologen Jörgen Peter Kjeldsen har åkt från Jylland i Danmark till Närke för att hjälpa till att räkna spetsbergsgäss, läsa av halsringar och kontrollera familjestatus på gässen. Han har följt spetsbergsgässens utveckling på nära håll sedan 2011.

Huvuddelen av cirka 70 000 spetsbergsgäss passerar Jylland i Danmark på sin väg mellan häckplatserna på Svalbard och vinterkvarteren i Danmark, Tyskland, Holland och Belgien. Jörgen Peter jobbar 14 veckor om året med att övervaka spetsbergsgäss och han har gjort över 15 000 avläsningar på närmare 1 800 olika individer.

Men det finns också en östlig flyttväg som går via norra Finland. Många av dessa rastar vår och höst i vårt område. När Jörgen Peter kommer till Närke i slutet av oktober finns det rekordmånga spetsbergsgäss i landskapet (3 710 stycken i flera flockar). De flesta samlas kring Tysslingen och Kvismaren.

– Här finns utmärkta sjöar för att gässen ska få bra nattkvarter, och här finns många åkrar med gott om mat, säger Jörgen Peter.

Vi står vid en av de stora flockarna runt Tysslingen och kikar efter ungfåglar. Vi är särskilt intresserade av att se om de halsmärkta gässen har ungar med sig. Förra året var det väldigt få ungar med i flockarna.

Det är inte helt enkelt att hitta ungfåglarna, men man kan ibland se vuxna som skyddar ungar genom att mota bort andra gäss som blivit alltför närgångna. Och med lite träning skiljer man också ut ungfåglarna på fjäderdräkten på ryggen.

Jag upptäckter en av de halsmärkta fåglarna och efter en stund ser jag att den har tre ungar runt omkring sig. Det säger jag också till Jörgen Peter. Han har svårt att tro mig till en början. Men efter hand ser vi fler och fler av de halsmärkta som har tre ungar.

– Väldigt ovanligt, oftast har de bara en eller högst två ungar, säger han.

Vid ett tillfälle ser det ut som en av de halsmärkta, vit halsring 4F, till och med har fem ungar.

Jörgen Peter ägnar sedan flera dagar åt att gå igenom flockarna i Närke för att se andelen ungfåglar. Han har aldrig sett så stor andel ungfåglar bland spetsbergsgässen: det handlar om närmare 30 procent ungfåglar.

Spännande **rörelse-mönster** i landskapet

SEDAN DEN KOM *i slutet av september har spetsbergsgåsen med vit halsring A5 rört sig i stora delar av landskapet. Det framkom av satellitsändaren den bar med sig. I slutet av november flög den söderut och är nu på sitt vinterkvarter i södra Danmark.*

SPETSBERGSGÅSEN med vit halsring A5 kom till Närke redan i slutet av september. Tillsammans med sin partner A3 har de haft ett spännande rörelsemönster i landskapet under hösten.

TEXT: KENT HALTTUNEN

Förutom de kända rastlokalerna Tysslingen, Kvismaren och Vibysjön har paret också gjort utflykter till Torö i Vänern och till Teen.

Som många säkert känner till har antalet rastande spetsbergsgäss ökat i Närke under både vår och höst. Det är spetsbergare som har en östlig flyttväg via norra Finland.

Redan förra året fick jag och Lennart Eriksson möjlighet att följa de gäss som har försetts med en satellitsändare runt halsen. Paret A3 och A5 är ett sådant par. De fångades in i Tyrnävä utanför Uleåborg i norra Finland och fick halsringar den 28 april 2018.

Kom in via Åland

Denna höst kom paret inflygande till Sverige i slutet av september. De kom via Åland, flög in över Stockholmstrakten och hamnade i Nyköping innan de tog sikte på Kvismaren. Sedan dess har de befunnit sig i tre kända rastlokaler i Närke: Kvismaren, Tysslingen och trakten kring Vibysjön/Vretstorp.

– Jag tycker det är otroligt spännande att se hur mycket gässen rör sig i landskapet. Förr har vi nog haft en uppfattning om att gässen är ganska ortstrogna, men med hjälp av satellitsändarna ser vi att de rör sig betydligt mycket mer än man kan ana, säger Lennart Eriksson.

Det intressanta med paret A3 och A5 är att de också gjorde ett par rejäla utflykter. En dag passade de på att flyga sydväst, ända ner till Torö vid Vänern, innan de vände tillbaka. En annan dag flög de till sjön Teen i Västernärke innan de vände tillbaka till de andra gässen.

Östlig flyttväg

Det var under 2018 som forskare från Holland, Danmark och Finland börjat intressera sig för att en del spetsbergsgäss har en östlig flyttväg. Våren 2018 fångade man in tio gäss i Tyrnävä som fick en halsring med satellitsändare, bland dessa fanns A3 och A5.

Våren 2019 fick ytterligare elva spetsbergare halsring med satellitsändare, och ett antal försågs också med en vanlig halsring. Våren 2020 satte coronapandemin stopp för ytterligare halsmärkning, men det har ändå gått att följa de gäss vars satellitsändare fortfarande fungerar.

– Väldigt intressant att vi fått möjlighet att följa de här gässen. Det ger så mycket information och kunskap om hur gässen flyttar mellan de olika fälten i Närke och var de övernattar, förklarar Lennart Eriksson.

Ny chans inventera mindre **hackspett**

Även under 2021 ska mindre hackspett inventeras. Lunds universitet efterlyser fler frivilliga inventerare, det finns flera lediga rutor att inventera i vårt område.

Det handlar om att återupprepa den inventering som genomfördes på 1980-talet.

Projektet vill veta om rutan är bebodd; under april månad ska du som är inventerare söka igenom rutan. Under den perioden trummar och ropar den mindre hackspetten, och det är även då den hackar bohål som mest.

Inventeringen består av olika delar:

Leta efter bohål och sovhål i döda träd och lyssna samtidigt efter mindre hackspett.

Sök igenom döda träd. Ser eller hör du inga fåglar, fortsätter du att söka igenom de döda träd som finns i de lövdominerade delarna av skogen. Observationer av mindre hackspett eller bohål noteras på en inventeringskarta.

Här kan du läsa mer om inventeringen: www.biologi.lu.se/projekt-mindre-hackspett/inventera-mindre-hackspettar
Om du vill vara med i inventeringen så kan du skicka ett mejl till Carsten Kost (Carsten.Kost@biol.lu.se).

Hammarsjön i Hasselfors återställs

Nu pågår arbetet med att restaurera våtmarkslandskapet i Hammarsjön nära Hasselfors. Laxå kommun vill bland annat återskapa en meandrande åfåra genom det tidigare slåtterängslandskapet.

Meandrande innebär att vattnet är kraftigt strömt och att vattendraget är slingrande. Tanken är att återskapa detta för att få till en bättre grundvattenbildning och minska utsläppet av närsalter. Syftet är också att utöka den biologiska mångfalden och göra området mer motståndskraftigt mot klimatförändringar.

Kommunen vill också skapa förutsättningar för att få tillbaka stora, grunda klarvattenområden och att sänka vattennivån efter fåglarnas häckningsperiod.

MINGEL-EXTRA

SUCCÉ-släpp för PRAKT-verket!

LÖRDAGEN den 3 oktober var det boksläpp av Närkes Fågelvärld. Gensvaret var över förväntan. En strid ström av besökare kom och minglade, närmare 150 böcker såldes på kort tid.

FOTO: ROLF HAGSTRÖM

Boksläppet kunde genomföras på ett covid-anpassat sätt utomhus på Spelgården i Wadköping i Örebro. Clas Thor anknöt i sitt invigningstal till Erik Rosenberg, och förkunnade sedan att boken var utgiven.

– Hälften av pallen med böcker gick åt under några få timmar. Det överträffade våra förväntningar med råge, berättar projektledaren Ronnie Lindqvist.

Intresset för Närkes Fågelvärld har fortsatt varit stort. I skrivande stund återstår knappt 200 exemplar av den ursprungliga upplagan på 640. Närkes Fågelvärld har skickats till många hörn av vårt land och även exporterats till Danmark och USA.

Närkes Ornitologiska Förening är utgivare av praktverket och föreningen tog också på sig det ekonomiska ansvaret och därmed även risken med bokutgivningen. Att få fram boken kostade 260 000 kronor: i det ingår tryckkostnader, layout, frakt med mera.

För att säkra utgivningen fick NOF bidrag på 100 000 kronor, de största bidragsgivarna är Länsstyrelsen och Region Örebro.

Ekonomiskt skulle utgivningen av praktverket vara i hamn om 300 exemplar av boken såldes till ordinarie pris 450 kronor. Nu har ytterligare över 100 böcker sålts. Det innebär sköna slantar i NOFs kassa, och varje ytterligare exemplar som säljs innebär att NOF kan fortsätta bedriva sin omfattande verksamhet.

– Vi har fått en fantastiskt gensvar från så många, säger Ronnie Lindqvist.

Har du inte skaffat ett eget exemplar?

Hör av dig till Ronnie på 070-262 14 17 eller lindqvist_ronnie@hotmail.com.

INVIGNINGSTALAREN *Clas Thor klipper bandet symboliskt och projektledaren Ronnie Lindqvist bistår under boksläppet av Närkes Fågelvärld.*

FULL FART *vid bokbordet.*

I FÖRSTA LEDET *för att köpa böcker av Ulf Jorner ställde sig Sandra Tengelin, Marianne Johansson och Gunilla Frimodig.*

FOTO: MARIANNE JOHANSSON

”INTRESSANT!” *Mårten Gustavsson och Nils-Erik Ström tittar i praktverket.*

PÅ GÅNG *att köpa boken: Monika och Marta Waern.*

Wow, vilken bok!
Fantastiskt fin
i alla detaljer. Svårt
tt sluta läsa. Så mycket
tressant att lära.
g uppskattade mycket
tre inledande kapitlen
kså.
som jobbat alla dessa
måste vara grymt stolta!

Hälsningar från Annika Kihlgren

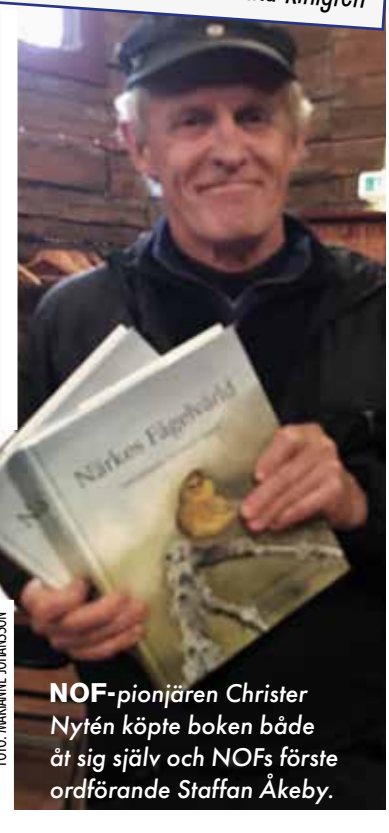

NÖJD *korrläsare Leif Haldorson. Äntligen är boken i hamn.*

FOTO: MARIANNE JOHANSSON

FOTOGRAF *Rolf Hagström förevigar Leif Sandgren, Ulf Eriksson och Lars Johansson.*

NOF-*pionjären Christer Nytén köpte boken både åt sig själv och NOFs förste ordförande Staffan Åkeby.*

FOTO: MARIANNE JOHANSSON

THORD *Eriksson och Lennart Söderkvist beredda att swisha 450 kronor var för boken.*

MARIA *Wanche och Lennarth Sollerman är naturligtvis intresserade av fågellivet i Närke.*

MEDFÖRFATTAREN *Kent Halttunen visar och bläddrar i bokverket med Clas Thor, t.v.*

Myrö våtmark på väg att växa igen

SÅ HÄR SER DELAR AV *Myrö våtmark ut. Den här bilden är tagen från Sjöhagenvägen. Det håller på att växa igen, och ett antal åtgärder behövs för att detta fina område åter ska kunna kallas en våtmark.*

Antal par av noterade myrmarksarter, 2016–2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Svarthakedopping	2	3	5	2	2
Knölsvan	0	0	3	3	1
Sångsvan	0	0	1	0	0
Grågås	4	35	14	23	28
Kanadagås	1	12	3	6	7
Gräsand	5	8	4	8	7
Snatterand	0	1	2	2	4
Skedand	0	4	2	3	4
Bläsand	0	0	4	3	3
Knipa	3	1	1	2	1
Kricka	0	1	0	7	4
Årta	0	0	0	2	1
Sothöna	1	8	8	13	9
Trana	1	1	1	1	1
Tofsvipa	3	12	7	7	6
Mindre strandpipare	1	1	2	2	2
Enkelbeckasin	2	5	3	3	2
Rödbena	5	4	5	3	2
Grönbena	0	4	3	2	2
Skrattmås	11	67	75	50	1
Antal par	39	167	143	142	87
Antal arter	12	16	18	19	19
Antal par exkl. skrattmås	28	100	68	92	86

NU HAR DET GÅTT fem år sedan starten av Myrö våtmark! Ska vi tro att fågelpopulationen börjar stabilisera sig? Njaa, med facit i hand nu under hösten, ser vi problem med igenväxning och att det finns behov av ett antal åtgärder.

TEXT OCH FOTO: LEIF SANDGREN

I år inventerade jag våtmarksarter på Myrö våtmark under tiden 14 mars–8 juni med följande inventeringsdagar: 14 mars, 27 mars, 16 april, 23 april, 10 maj, 19 maj och 8 juni. Samtliga fem år har jag noterat revir, antalet häckande par eller varnande fåglar, men jag har även kollat av det som rapporterats på Artportalen (AP).

Just på AP finns många värdefulla noteringar inlagda, iakttagelser som har förbigått mig, men som tillför ännu mer kunskap om området.

Tack alla rapportörer, men jag måste speciellt få nämna Nils Eriksson, som varje arbetsdag lagt in sina obsar på väg från Glanshammar till jobbet på USÖ. Om inte vädret har hindrat den tidiga cykelturen förstås.

Jag har nämnt tidigare att denna våtmark inte är lika lätt att överblicka som Rävgångsmaden. Bra utsiktsplatser är dock rastplatsen/fikastället i nordöstra hörnet, bänkar på två platser längs södra cykelvägen samt grusvägen till och från Sjöhagen.

En nackdel fram på försommaren är att vegetationen blir kraftig, framför allt i södra delen. Det kan vara någorlunda översvämmat i början av våren efter snösmältningen, men det blir snabbt torrlagt när värmen sätter till. I södra delen är vegetationen mycket kraftig och består i huvudsak av vass, bredkaveldun och veketåg. Den sistnämnda innehåller mycket kisel och betas inte av kreaturen. Den tar då lätt över och kan bli helt dominerande.

Antalet häckande grågäss har ökat något från i fjol. Kanadagåsen håller sig stabil men är, som vi vet, beroende av utvecklingen för grågås. Den senare har övertaget och tränger lätt undan kanadensaren. Nedgången för änder och vadare fortsätter om än i liten omfattning.

Katastrofalt däremot för skrattmås, som i år bara har häckat med ett enda par! Och det inte i den södra delen, där kolonierna varit tidigare år, utan i nordöstra delen där vatten fanns. I en våtmark är skrattmås ett naturligt inslag, ja nästan nödvändigt, för att det ska kunna kallas våtmark.

Axplock från AP

Sångsvan i större eller mindre sällskap rastar regelbundet i mars – april. Fjällgås sågs 19 maj. Den var projektmärkt och utsläppt som 2K hona i Västernorrlands län 9 juli 2019, sedd i Lillfjärden 17 augusti 2019 och Ekeby våtmark i Eskilstuna 18 september samma år.

Några andra observationer under våren? Jodå, blåsgås och vitkindad gås, nio spetsbergsgäss 5 mars, dvärgmås 19 maj, småfläckig sumphöna 23 april och under en vecka i juni samt vattenrall 24 april.

Av vadare, nästan utan undantag rastande i den nordöstra delen av våtmarken, kan nämnas tofsvipor, glutt-, svart-, kärr- och spovsnäppor samt småspov (7 maj). Vadare under hösten är fåtaliga på grund av all igenväxning, men det finns tofsvipor, grönbenor och skogssnäppor inlagt på AP.

Några andra fågelobservationer: jorduggla i juni, flera obsar av tornfalk, pilgrimsfalk ett par gånger samt havsörn 13 augusti.

Vad bör göras?

Vegetationen har tagit över i stora delar av södra halvan av området, i synnerhet i området mellan Sjöhagenvägen och moränkullarna öster därom. Där kan visserligen fåglar gömma sig effektivt, men då inte skrattmåsar häckar där, finns det heller ingen som larmar om fara hotar.

Här kommer några förslag på åtgärder:

1 Höj vattennivån genom att pumpa in vatten från sjön.

2 Bearbeta kraftigt vegetationen i de västra och södra delarna.

3 Gräv upp och anlägg ett par större områden med öppna klarvattenytor mellan Sjöhagenvägen och moränkullarna.

Ekonoma Redovisningskonsult AB
Ragnarsson FASTIGHETER AB
stöder detta nummer av Fåglar i Närke!

KRÅKUDDEN *på Hönö är alltid en spännande plats, inte minst när det blåser från rätt håll. Under tre dagar var ett NOF-gäng på plats för att spana. Från vänster: Thord Eriksson, Christer Tegebro och Anders Eriksson.*

VÄSTKUSTEN *med sina kala klippor ger alltid en speciell känsla. Ibland är vädret också tilltalande. Anders Eriksson, Lasse Eklund, Christer Tegebro och Thord Eriksson spanar.*

FIKA *är en trevlig del som ingår i fågelskådning. Från vänster: Hans Waern, Thord Eriksson, Anders Eriksson, Christer Tegebro, Björn Ander och Rolf Sykkijev. Bakom kameran: Lasse Eklund.*

EJDRAR *sträcker, en skön syn.*

Bra sträckdag på **Kråkudden**

LÖRDAG MORGON. Det blåser från sydsydväst runt 7–8 sekundmeter. Vi är på Kråkudden på Hönö och vi märker nästan direkt att det är bra sträck av alkor och tretåiga måsar.

Vi får träna ordentligt på förbiflygande sillgrisslor och tordmular. Är de för långt ut så får de bli ”sillmular”. Även tobisgrissla passerar och vid något tillfälle en alkekung. Havssulor drar förbi, liksom både storlom och smålom. Vid ett tillfälle kommer också en tungviktare flygande – en svartnäbbad islom.

Kråkudden på Hönö på är alltid spännande, alldeles särskilt om det blåser en del och gärna från rätt håll. De tretåiga måsarna flyger ofta på rätt så långt håll mot syd, men enstaka kan komma förbi på nära håll. Några ljusbukiga prutgäss passerar förbi. Det är även gott om sjöorrar som flyger förbi i olika stora flockar. Helt plötsligt så upptäcker Björn Ander en blå kärrhök som flyger lågt över havet på väg att lämna Sverige. Även sparvhök sträcker ut och en pilgrimsfalk jagar efter byte. Ute på Bolleskären ser vi en stor flock på runt 100 skärsnäppor. Där ses även några toppskarvar.

DET HÄR ÄR ANDRA dagen på resan till Västkusten. Resan inleddes dagen innan med ett stopp vid Göteborgs fiskehamn för att spana efter en kaspisk trut. Efter en stunds letande hittade vi den med gemensamma krafter. Det blev en ny art för några i gruppen.

Nästa stopp blev Torslandaviken. En svarthakad buskskvätta visade upp sig direkt. Även denna art blev ny för några i NOF-gänget. Vi tog sedan sikte på mudderområdet för att leta berglärka, men hittade ingen. Vi såg dock en hel del annat som till exempel vinterhämpling, smådopping och brunand.

Sent på fredag eftermiddag tar vi färjan till Hönö. Vi gör där ett försök att få syn på en tajgasångare som setts dagen innan, men utan att lyckas.

Efter den blåsiga förmidagen på Kråkudden far vi till Nötholmen nära Fotöbron på Hönö, där en tajgasångare har larmats under morgonen. Väl där så är den tyvärr inte kvar.

Vi fortsätter till Burö färjeläge för att åka över till den nordligaste av öarna i Öckerö kommun, nämligen den vackra ön Rörö. Där tillbringar vi resten av dagen då vi går runt på naturreservatet på den västra delen av ön. En smålom ses dyka efter föda mellan Rörö och ön Hyppeln. Vi ser skärpiplärkor längs med den västra strandkanten. Havssula, sjöorre, tretåig más och sillgrissla ses även här ute över västerhavet. Det blir en härlig vandring i det fina landskapet.

PÅ SÖNDAGEN blir det Kråkudden på nytt. Det regnar och sikten är usel, det är bara att vänta. Skönt att skåda med tak över huvudet och ingen trängsel alls i vindskyddet denna dag. Vi ser en flock med skärsnäppor på nära håll. Sikten blir bättre, två mindre sångsvanar flyger förbi. En hel del sträck även denna dag av sjöorre, alkor och tretåig más. Även alfågel och svärta noteras i artlistan.

På väg tillbaka stannar vi vid en liten våtmark som heter Sudda på Hönö. Där ser vi en svarthakad buskskvätta, resans andra.

Vi packar för att åka hemåt. Vi stannar en kort stund vid Risholmsudden, Torslandaviken för att spana efter berglärka igen. Några i gruppen lyckas få syn på tre exemplar som flyger iväg över huvudena. Det fick bli avslutning på denna intensiva skådarresa.

TEXT OCH FOTO: HANS WAERN

Blåst **kan inte stoppa** skådare

TEXT: MARGARETA THULIN OCH ELISABET WIBLING FOTO: HANS WAERN

13 tranor fällda under skyddsjakten

■Länsstyrelsen i Örebro beslutade att maximalt 50 tranor fick fällas vid skyddsjakten i Kvismareområdet.
Totalt sköt man 13 tranor under skyddsjakten under perioden 1 september – 30 oktober.

Anledningen till beslutet om skyddsjakt var att det fanns stora mängder tranor i området som orsakade omfattande skördeskador. Andra skrämselåtgärder, bland annat gasolkanoner, bedömdes inte ha tillräcklig effekt.

Varje höst räknas tranorna i Kvismaren en gång i veckan, de räknas på kvällen när de flyger in till sina nattkvarter. Högsta notering i år var 18 131 tranor den 21 september.

Dax **räkna örnar** runt Hjälmaren

■Den 6 mars mellan klockan 10 och 12 sker den årliga örnräkningen runt Hjälmaren och Mälaren. På närmare 100 platser spanar fågelintresserade efter både havsörn och kungsörn.

Runt Hjälmaren räknas det örnar på flera platser. Kom gärna och hjälp till. Räkningen organiseras av Fältstationen Rördrommen utanför Strängnäs. De behöver hjälp av personer från Tiveden-området.
Om du kan tänka dig att hjälpa till med örnräkningen i Tivedenområdet, kontakta projektledare Sten Ullerstad, sten.ullerstad@telia.com
Du kan läsa mer om örnräkningen på http://rordrommen.nu/

NÄR SOLEN GICK upp stod vi redan ute på ”Gubbanäsan” vid havet utanför Varberg och frös: sex plusgrader och blåst. Hur kan det vara så kallt i september?

Det här var inledningen av vår resa med NOF till Falsterbo via Västkusten.

Inte bara fåglar. Linslus? Nä, linsödla.

Vi hade redan startat på onsdagen för att ta oss ner till Varberg och Getterön. Resan blev coronaanpassad med färre deltagare, bara sex i minibussen och två i egen bil.

Efter Gubbanäsan körde vi några kilometer till ”Bassängen” vid Getterön. Där såg vi bland annat snatterand, stjärtand, gråhäger och ägretthäger. Nästa stopp blev fågeltornet vid Galtabäcks hamn. En av deltagarna, Monika Waern, hittade en uppäten kricka, bara ena vingen fanns kvar. Äta eller ätas, det är frågan. Förutom knipor och ett par enkelbeckasiner såg vi hämplingar, ladusvalor och sånglärkor i luften.

Det blev en klassisk lunch i Laxrestaurangen. Vår guide Björn Ander upptäckte en röd glada från restaurangfönstret och i brist på kikare, använde han sig av två kaffemuggar!

Ingen rast, ingen ro för entusiastiska fågelskådare! Snabbt vidare till Sandön vid Skälderviken, via Norra Lyngen. Där siktades en vattenrall, två strandskator och ett 30-tal storspovar. Så vidare till Rönnen, där vi förutom vackra odlingar av honungsört också fick se gluttsnäppor och rödbenor.

Så småningom anlände vi till ”Lotsvillan” i Höllviken där vi sedan bodde tre nätter. ”Lotsvillan” är ett vackert vitt hus beläget strax intill Falsterbo kanal. Varje kväll var det artgenomgång av både lokaler, arter och helst, uppskattat antal av varje art.

FREDAG MORGON var det uppstigning redan klockan fem för att hinna ut till ”Nabben” före soluppgången. Denna procedur upprepades följande två dagar och vi fick därmed se fantastiska soluppgångar!

De första djur vi såg var sälar som gonade sig på klippor och två rödrävar som letade frukost. Den ena kom upp på golfbanan bakom oss, troligen för att få sig ett skrovmål på kanin, som det fanns gott om.

Plötsligt fick vi syn på en pilgrimsfalk som slog ned på en kustpipare. ”Pillen” satt sedan och kastade fjädrar omkring sig och mådde gott. Från början räknade vi till 15 kustpipare, men sedan var det bara 14 kvar...

Så till Kanalen för att spana efter flyttande rovfåglar. Varje dag tillbringade vi några timmar vid Kanalen och vi hann se röda glador i hundratal, några bruna glador, åtskilliga ormvråkar och sparvhökar, samt bivråkar och havsörnar. Alla flygande i spiral uppåt på termikvindarna. Fascinerande!

LÖRDAG VAR DET GUIDNING vid Falsterbo fågelstation med en jätteintressant guide, Josefine. Hon visade först ringmärkning av rödhake, och sedan plockade hon upp tre fåglar till ur sina påsar. Först två ”snälla”, en rödstjärt och en svarthätta, och till sist en livlig och ilsken större hackspett. Han försvarade sig hårdnäbbat, men guiden var lika glad för det! Hon berättade om hur man blåste på magen på fåglarna för att se hur mycket fett de hade inför resan söderut. Spännande!

På eftermiddagen tog vi en tur inåt landet till ett par fina fågelsjöar, Börringemaden och Näsbyholmssjön. Vi såg bland annat tusentals grågäss, en hel del bläsänder, brunänder och skedänder samt viggar och tofsvipor. På vägen tillbaka såg vi förrymda fasaner som ursprungligen kom från en fasanfarm i närheten.

SÖNDAG, HEMRESEDAG. Efter några timmar på Nabben promenerade vi på gamla banvallen i Falsterbo. En gröngöling satt högt uppflugen i ett dött träd, och sävsparvar och kungsfåglar hördes för ett tränat öra.

När kosan ställdes norrut igen, gick larmet om en siktad stäppsångare (alternativt saxaulsångare) vid Vejbystrand. Alltså for vi dit! Och såg, hoppandes i mållorna, en liten grå fågel...

FALSTERBO *fyr vid soluppgången.*

ROVFÅGELSPANING *vid Kanalen. Från vänster: Monika Waern, Margareta Thulin, Elisabet Wibling, Margareta Fjällström, Kicki Vestergård och Ami Sundén. Björn Ander saknas när Hans Waern tar bilden.*

TIDIG FIKA *på Nabben. Margareta Thulin, Elisabet Wibling, Margareta Fjällström och Ami Sundén.*

Vinterfåglar inpå knuten

Den 29 januari – 1 februari pågår Vinterfåglar inpå Knuten. Det är en helg när många i Sverige räknar småfåglar vid matningar och fågelbord. Förra året kom det in över 22 000 rapporter från hela landet. Av dessa kan man följa hur det går för småfåglarna.

Kampanjen har pågått sedan 2006 i Sverige. Flera andra länder i norra Europa genomför liknande räkningar.

Gör en insats du också. Räkna alla fåglar vid din matning och rapportera in till kampanjen. Information om hur du ska göra hittar du på vår hemsida: nof.birdlife.se

Vi räknar småfåglar

Vi inom Närkes Ornitologiska Förening räknar också småfåglar. Vi finns på flera olika platser under helgen 29 januari – 1 februari, samtidigt som Vinterfåglar inpå Knuten, och räknar bland annat i Oset och Karlslund i Örebro.

Vill du veta hur det går till, eller hjälpa till och räkna? Välkommen till våra räkningar vid offentliga matningar. Mer information på vår hemsida eller på vår Facebooksida.

Så kan **DU** hjälpa Garphyttematarna

Uppskattar du att få se gråspetten och andra fåglar vid Garphyttans nationalpark? Tacka Benny Fredriksson och Anders Nilsson för det. För tredje året ser de till att det finns talg, solrosfrön och jordnötter vid matningarna i nationalparken. De ordnar också med mat till småfåglarna vid Caféhörnan i Oset.

Fågelmatarna tar gärna emot ett bidrag via **Swish** för att hålla igång matningarna. Här är numren:

070 646 08 41, 070 629 85 82

Okänd **fabel-fågel** blev känd

HÄR ÄR BERÄTTELSEN* om hur en fabelfågel från Kap Verde hamnade på hallväggen hemma hos PO Wendelstam.
Det var en fabelfågel som förblev obestämd tills NOFs förre ordförande Ulf Jorner via egna erfarenheter från Kap Verde och studier i fågelböckerna kunde hjälpa till att artbestämma fågeln.

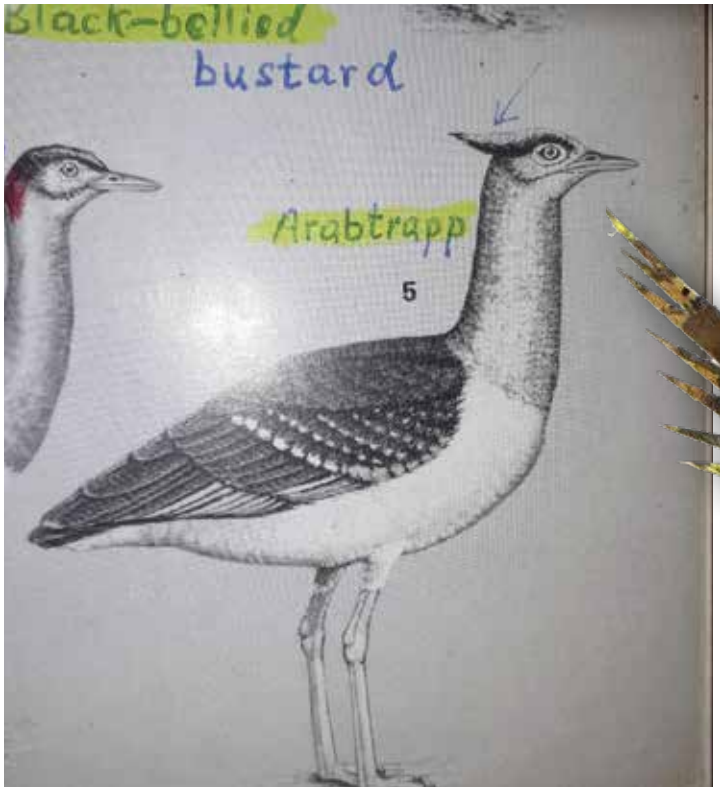

FOTO: TOMAS JANZON

LÖSNINGEN *fanns i "Birds of Western Africa" i NOFs biliotek, där förre bokägaren noga plitat ner svenska artöversättningar.*

PO Wendelstam inleder berättelsen:

”När Gud skapat världen torkade han sina händer, men slarvade så att några smulor föll ner i Atlanten. Så säger legenden om den atlantiska örepubliken Kap Verde eller Cabo Verde, som ligger cirka 50 mil utanför Senegal i Västafrika. De 20 öarna är sedan 1975 en egen stat, självständig från Portugal som koloniserade ögruppen på 1400-talet. Det sägs att det ser nästan likadant ut nu som då.

Efter jul- och nyårsfirande med goda vänner under flera år på underbara Kanarieöarna längtade vi efter något mer exotiskt, spännande och mindre civiliserat.

Under en höstmiddag i vänners lag kommer tänkbara resmål på tal. En svåger föreslår då, utan att ha besökt landet, Kap Verde. Vår länge planerade badrumsrenovering blir äntligen av i slutet av november 2015. Hantverkarna förklarar att det omfattande arbetet kommer att ta drygt två veckor. Tanken slår oss att det är ett utmärkt tillfälle att resa utrikes. Vi bestämmer raskt utan några som helst förberedelser eller kunskap att pröva svågerns förslag.

Planet – en Airbus 330 med plats för 388 passagerare – lyfter programenligt från Arlanda: vi lämnar mörker, gråväder, regn och snömodd för sol, bad och behaglig vila. Efter nära åtta timmars flygtid landar vi på den främsta turistön Sals internationella flygplats.

Det blir magiska veckor med ett underskönt klimat, sagolikt vackert lugnt boende och en vänskaplig atmosfär i den lilla charmiga staden Santa Maria på öns sydspets.

I de varma, mörka nätterna hör vi ständigt den kapverdiska folkmusiken ”Morna” från vår balkong. Säregen monoton musik i ett långsamt tempo med instrumenten klarinett, fiol, dragspel samt liten gitarr, och som har fått världsarvsstatus av UNESCO.

Sent på kvällarna utövar vitklädda kapverdier på en liten skolgård, alldeles intill vårt hotell, kulturtraditionen capoeira, en dansinfluerad kampkonst med rötter i slaveriet. Rörelserna är mjuka och svepande, ackompanjerad med enkel strängmusik, sång och handklappningar.

Vi betraktar övningarna några gånger och förundras, upplevelsen är sällsam och stark.

Fullständigt överväldigande av vår vistelse med mängder av äventyr, bland annat vadning bland citronhajar, vilt paddlande små havssköldpaddor, vattensport, ökenhägringar, upplevelse av Vintergatan i öknen samt nya fisk- och skaldjursrätter av bästa kvalitet, är vi fast beslutna att återvända till detta nyfunna paradis.

Jul och nyår 2019 tillbringar vi på Sal och den här gången är vi ordentligt pålästa och reser över hela ön för att studera speciell natur och unik kultur. En dag bestämmer vi oss för meditativ avkoppling och läsning på stranden norr om staden, som anses vara en av planetens bästa sandstränder. På vår promenad mot stranden möter vi en konstnär som sitter på en stenmur invid en strandrestaurang. Han har ett stort fodral med sina målningar. Eftersom jag alltid varit konstintresserad måste jag bese hans arbeten. Omedelbart blir jag starkt berörd, framför allt av de färggranna, detaljrika fågelmålningarna som har lite fabelkaraktär.

Konstnären vet inte vad fågeln heter som jag köper, men berättar på knagglig engelska att den är endemisk och enbart finns på ön São Vicente. Något mer namn på fågeln får jag inte, men jag fruktar den frågan kommer att ställas förr eller senare. Väl hemma kom tavlan att pryda sin plats i vår hall tillsammans med de andra fågeltavlorna och den träsnidade gröngölingen, som är en karaktärsfågel där vi bor.

Under våren 2019 läser jag Ulf Jorners välskrivna och djuplodande artikel **”Underskatta inte de vetenskapliga namnen – ibland är de till stor hjälp för oss skådare”** i årets första nummer av Fåglar i Närke. Den första meningen börjar *”När jag jobbade några veckor på Kap Verde fick jag till exempel se en fin häger”*.

Ulf är skådaren med kunskap om Kap Verdes fågelfauna som löser mitt dilemma med den obestämda fågeln på halltavlan, tänker jag. Jag fick Ulfs e-postadress och skickade därefter mina funderingar och ett nytaget foto på fågeln.”

Ulf fortsätter berättelsen

”Det var med litet blandade känslor som jag läste POs e-brev. Visst, en trevlig fågel. Visst,

BERÄTTELSEN ÄR LÅNG. DEN ÄR SÅ LÅNG ATT DEN FÖRTJÄNAR BETECKNINGEN ”LÄSFEST”. DETTA ÄR EN TERM SOM ANVÄNDS INTERNT, I SYNNERHET INOM TABLOIDPRESSEN,OM TEXTER SOM BEDÖMTS ÄR PÅ TOK FÖR LÅNGA. MEN SAMTIDIGT ÄR DE SÅ SPECIELLA ATT LÄSAREN FÅR FIRMA SIG I ATT REDAKTIONEN – MOT SIN INSTINKT – INTE STRUKIT HÄLFTEN.

TAVLAN *i PO Wendelstams hall hängde där i åratal utan att han vetat vad det är för fågel. Nu vet han.*

FOTO: P O WENDELSTAM

OM MAN *åker på semester till Kap Verde kan man få njuta av den här utsikten.*

kul att ses som expert. Men å andra sidan är jag definitivt ingen expert på Kap Verdes fåglar. Under sammanlagt en månad i landet hade jag bara varit i huvudstaden Praia, det var ju där på statistikbyrån som jag hade mitt uppdrag. Visst hade jag gjort några utflykter, men inte sett mycket fågel där. Min största fågelupplevelse var de mängder av kohägrar som på kvällen drog in mot hamnen. Och mitt exemplar av **”Aves de Cabo Verde”** hade jag skänkt till NOFs bibliotek.

Men trots allt måste jag ju anta utmaningen. Om inte annat för att Kap Verde är ett sådant trevligt land. Folk är vänliga, naturligtvis med undantag för de tre ynglingar som väskryckt min kollega. Vi var på väg hem på kvällen, gick i ett säkert område. Men tyvärr på fel sida av gatan …

Vid ett av de tillfällen som jag var där, var det särskilt intressant att vara svensk. Det skulle nämligen i helgen vara en kvalmatch i fotboll mellan Sverige och Portugal. Självfallet följde man sitt gamla koloniallands landslag, men intresset för Sverige var också stort, och en del höll till och med på Sverige! Orsaken? Jo, i Sverige spelade Henrik ”Henke” Larsson, och ”alla” visste att hans pappa kom från Kap Verde.

Nog av utvikningar. Jag började litet trevande med mitt gamla exemplar av Europas fåglar. Den okända fågeln hade ju kraftiga ben, men inga hönsfåglar i boken stämde in. Ingen hade till exempel en tofs på huvudet, inte heller några flyghöns. Mina sökningar på nätet gav inte heller något. Dags att åka ned till NOFs bibliotek!

Väl inne på biblioteket, som förresten ligger i Föreningarnas hus i Örebro, hittade jag snabbt ”Aves de Cabo Verde”. Den är egentligen inte någon fågelbok, utan ett litet häfte om fåglar och fågelskådning, med ett antal färgbilder av utvalda fåglar i mitten. Och naturligtvis var ingen av de utvalda i det närmaste lik den okända fågeln.

När jag ändå var i biblioteket fick jag idén att leta efter någon annan bok som kunde ge mig hjälp. **”Birds of Western Africa”** verkade ju lovande. Att konstnären hade sagt att den bara fanns på en viss ö behövde ju inte betyda så mycket. Det kunde ju till exempel bara betyda att den endast fanns på São Vincente av Kap Verde-öarna. Och fåglar kan ju flyga från Afrika till Kap Verde.

Jag började gå igenom boken på jakt efter en relativt stor, hönsartad fågel. Och har man sett! Ganska snart hittade jag en stor fågel med en tydlig tofs. Det stämde också med både de kraftiga benen och kroppshållningen. Den skulle också finnas i bland annat Gambia och Senegal. Att inte överensstämmelsen var hundraprocentig med tavlan fick jag väl skylla på den konstnärliga friheten.

Den fågel som jag hittade hette ”Arabian Bustard”. Den tidigare ägaren av boken hade lagt ned ett fantastiskt arbete på att skriva svenska namn bredvid nästa alla bilder i boken, så nu visste jag också att den på svenska heter ”arabtrapp”. Kanske borde jag ha misstänkt att det var en trapp.

Nå, slutet gott, allting gott. Jag fotograferade den aktuella bilden, for hem och skickade den till PO. Faktiskt litet förvånad över att det till slut gick så lätt att hitta rätt.”

PO tar över berättelsen igen

”När jag öppnar min inkorg ser jag svarsbrev från Ulf. Förväntan är stor, har Ulf gått i land med uppgiften? Med tydlighet och säkerhet förklarar han att fågeln är bestämd, jag får fågelns engelska och svenska namn samt en bild på fågeln från den nyttjade fågelboken. Omedelbart känner jag en stark skådarglädje.

Tavlan i hallen har bara hängt ett knappt halvår, ännu har ingen frågat om den. Men det kommer, det är jag övertygad om.

Hur var det nu han brukade säga, prästsonen från Råshult i Småland, som adlades 1757 och fick namnet Linné: *Nomina si necis perit et cognitio rerum* (Om du ej namnen vet, saknar du kunskap om tingen).

Arabtrapp (*Ardeotis arabs*) var det, och ingenting annat. Så var det med den saken.

PO Wendelstam och Ulf Jorner slog sina kloka huvuden ihop och löste fabelfågelns gåta.

AKTUELL FÖRENINGSINFO

Kallelse till NOFs ÅRSMÖTE 18 feb. 2021

Medlemmarna i Närkes Ornitologiska Förening kallas till årsmöte torsdag den 18 februari kl. 19. Plats meddelas senare via hemsidan och sociala medier. Om pandemin fortsätter kan det också bli frågan om ett digitalt årsmöte.

1. Mötets öppnande
2. Fråga om årsmötet utlysts i behörig ordning
3. Val av ordförande för mötet
4. Val av sekreterare för mötet
5. Val av protokolljusterare tillika rösträknare
6. Styrelsens årsberättelse och redovisning av räkenskaperna
7. Revisionsberättelse
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
9. Val av ordförande och ledamöter i styrelsen
10. Val av revisorer och revisorssuppleanter
11. Val av valberedning för ett år
12. Fastställande av budget
13. Bestämmande av årsavgift
14. Ärenden som styrelsen förelägger mötet
15. Av medlem framställt skriftligt, motiverat förslag, som kommit styrelsen tillhanda före 15 januari
16. Övrig av medlem framställt förslag (som styrelsen tagit ställning till)
17. Övriga frågor
18. Årsmötets avslutning
19. Årets Gulsparv

Nu är vi över 600 i Facebook-gruppen

I NOFs Facebookgrupp är vi nu över 600 medlemmar. Det är en grupp för alla som vill diskutera fåglar och fågelskådning i landskapet. Vi har funnits i åtta år.

Tanken är att NOFs Facebookgrupp ska vara ett komplement till föreningens tidskrift Fåglar i Närke, och till hemsidan. I NOFs Facebookgrupp finns lite tips om saker som händer, till exempel arrangemang inom Närkes Ornitologiska Förening men också andra aktiviteter som rör fågelskådning. Här delar också medlemmarna med sig av bilder eller andra skådarupplevelser, kanske extra viktigt nu under pandemin när det är begränsningar i att träffas i större sammanhang.

Facebookgruppen har en del fördelar, man kan till exempel lägga upp flera bilder från naturupplevelser med anknytning till fåglarna i landskapet. Det går också att föra debatter inom gruppen – ett sådant forum saknas på hemsidan.

Gruppen är så kallad sluten grupp, det innebär att man måste gå med i gruppen för att se vilka diskussioner som pågår inom gruppen. Anledningen till att vi har en sluten grupp är för att slippa reklam och annat som kan upplevas som besvärande och som inte tillhör syftet med gruppen.

Alla är välkomna att delta i NOFs Facebookgrupp.

Vid sidan av att gå med i NOFs Facebookgrupp är du alltid välkommen som medlem i vår förening. Du får fyra nummer av vår utmärkta tidskrift Fåglar i Närke direkt hem i brevlådan, och du är välkommen på alla våra aktiviteter, resor, intressanta föredrag och mycket annat. Genom ditt medlemskap bidrar du också till att stärka fågelskyddet i vårt område!

Betala lätt med SWISH

Med Swish i din mobil är det enkelt att göra en betalning till NOF. Swish kan du använda när du ska ge ett bidrag för fågelguidning, betala fåge lresan eller om du vill skänka pengar till NOFs Fågelfond. Eller du kanske vill köpa en NOF-pryl, då är det bara att betala med Swish.

Swishnumret till NOF:
123 02 90 361

Tips: Lägg in numret och namnet under dina kontakter i mobilen så är numret lätt att nå!
Du som inte kan eller vill använda Swish kan givetvis alltid använda dig av **bankgiro 5747–3357** som vanligt när du betalar till NOF.

Vem vill du ska bli årets GULSPARV?

VEM TYCKER DU är värd att få priset Årets Gulsparv? Priset ska gå till någon som gjort stora insatser för att främja fågelintresset, jobbat med fågelskydd eller fågelforskning.
Gulsparvspriset 2020 gick till **Ronnie Lindqvist och redaktionen kring boken Närkes Fågelvärld.** Ronnie Lindqvist fick 10 000 kronor och en snygg akvarell av konstnären Stefan Gustafsson. Dessutom fick redaktionen runt bokverket ytterligare 10 000 kronor att dela på.
Priset som Årets Gulsparv har tidigare också delats ut till **Jonas Engzell, Hans Waern, Helny Olsson, Åke Lorin, Ami Sundén, Annika Lorin och Åsa Bengtsson, Märkplats Venan och Olle Liljedahl.**
Nu är det åter dags att nominera lämpliga kandidater till Årets Gulsparv 2021. Det ska delas ut i samband med årsmötet i februari. Vem tycker du har gjort sig förtjänt av priset? Ta kontakt med någon i styrelsen och presentera din kandidat.

UPPDATERA DINA UPPGIFTER I VÅRT MEDLEMSREGISTER!

I månadsskiftet november/december fick du ett brev och en avi för att betala din medlemsavgift i Närkes Ornitologiska Förening. Som du kanske vet har vi bytt till ett modernt medlemsregister och det är företaget Membit som sköter administrationen av medlemsregistret.

I brevet finns inloggningsuppgifter till onlinekansliet (www.membit.net/m4-member). Gå gärna in där och se till att alla dina uppgifter är aktuella så att bland annat vår medlemstidning Fåglar i Närke hamnar i rätt brevlåda.
Du får gärna fylla i din e-postadress, då har vi i NOF ytterligare en möjlighet att nå dig med viktigt information.
Du som är medlem har säkert också noterat att det är ett särskilt bankgirokonto för att betala in din medlemsavgift. Observera att detta bara gäller medlemsavgiften.
Du som vill bli medlem, logga in på membit: https://www.membit.net/m4-member/login/500 och betala medlemsavgiften.

Har du några frågor eller funderingar: hör av dig till vår medlemsansvarige Sandra Tengelin, ekebogard@hotmail.com, 070 3721929.

Det är värt att notera att vi behåller vårt andra bankgironummer för alla andra ekonomiska transaktioner. Ska du betala en resa, köpa praktverket Närkes Fågelvärld, investera i en holk eller något annat, eller vill bidra till vår Fågelskyddsfond, använd bankgironummer 5747-2237.

Tajgasångaren höjde skådartempen i höst

I september kom efterlängtade friska ostliga vindar, och tajgasångare vällde in över vårt avlånga land. Och visst fick vi närkingar vår beskärda del med hela tre fynd inom några dagar. Landskapets 8:e, 9:e och 10:e fynd någonsin. Men hösten är också gässens och tranornas tid på Närkeslätten. Kryddat med några ovanligt sena Afrikaflyttare, så har ni ingredienserna till en spännande läsning.

GÄSS OCH SVANAR

Första **prutgässen** för hösten rastade med 1 ex. på Ormestaängarna, Oset 10 okt. samt med 2 ex. i Kumla sjöpark samma dag. Även Boglundsängen fick besök med 1–2 ex. 19–22 okt. Mest beskådade blev nog de tre prutgässen som var stationära på Almbyängen, Oset med början 25 okt. och ett par veckor framåt. I övrigt bara 1 ex. i Kvismaren 23–25 okt. **Vitkindade gäss** har rastat i stora mängder i Kvismaren. Högsta noteringarna blev 4 000 ex. på Fornskinnsåkrarna 3 okt. samt minst 3 000 ex. i Rysjön 29 okt. enligt Ove Eriksson och Åke Pettersson. Största ansamlingarna av **grågäss** blev 1 800 ex. i Boglundsängen 8 sep., 3 000 ex. vid reningsdammarna, Vretstorp 5 okt. samt slutligen 3 000 ex. i Kvismaren 12 okt. **Sädgäss** (**tajgasädgås** rasen *fabalis*) rastar alltmer utspritt över landskapet. Exempel på höga antal är 2 000 ex. Kvismaren 12 okt., 2 500 ex. Segersjö åkermark 24 okt., 3 000 ex. Gippersta, Värnsta 27 okt., samt 2 500 ex. Lerslätten, Tysslingen 1 nov. Trenden med allt fler rastande **tundrasädgäss** (rasen *rossicus*) håller i sig. Flera rena flockar är värda uppmärksamhet. Från Kvismaren 47 ex. i Rysjön 16 sep. och 48 ex. på Bärsta åkrar 6 okt. Dessutom 80 ex. vid Blacksta, Tysslingen 3 okt. samt 20 ex. på en åker vid Ekeby 16 nov. Närkes slättlandskap utgör numera landets bästa rastplats för **spetsbergsgäss**. Vår redaktör Kent Halttunen har varit flitig att följa spetsbergsgässens förehavanden och antal under senhösten. Enbart flockar med mer än 1 500 ex. redovisas här. Börjar med 1 500 ex. vid Allhaga, Vintrosa 14 okt. och 1 700 ex. Hidingekärret, Hidinge 22 okt. Vidare 2 170 ex. Mosjögärdena 26 okt., 2 300 ex. Broby, Närkes Kil 14 nov. samt slutligen 1 500 ex. vid Rävabäcken, Ekeby 15 nov. **Blässgäss** har uppträtt i betydligt blygsammare antal denna höst. Ralf Lundmark och Frida Olsson toppar listan med 120 ex. på Hammarmaden, Kvismaren 7 okt. Avslutar gåsrapporterna med en hel familjeflock om 9 st. **fjällgäss** som Lennart Eriksson hittade vid Vallby, Närkes Kil 2 okt. Gässen var märkta med vita och gula färgringar och bestod av 5 ad. och 4 årsungar (1K). Tre höstfynd av **mindre sångsvan** är normalt. Först sträckte 1 ex. över Oset 8 nov. Sedan hittades en rastande fågel i Venalagunen, Rynningeviken 22 nov. samt 2 ex. i Västra dammen, Boglundsängen 23 nov. Säkert dolde sig många fler mindre sångsvanar bland alla 1 000-tals sydsträckande sångsvanar som passerade Närke i november.

PRUTGÅS Foto: MARIA WANCHE

ANDFÅGLAR

Två höstfynd av **gravand** har inkommit till Artportalen. En ungfågel (1K) rastade i Rysjön, Kvismaren 16 sep. enligt onsdagsgruppens Gunnar Nilsson och Ingvar Gustavsson. Nästa fynd gjorde Bengt Jalsborn med en adult fågel i Norra Tysslingen 5 okt. Simänder samlades i våra våtmarker innan de drog söderut. Intressanta rapporter blev **skedand** med 98 ex. i Rysjön, Kvismaren 11 nov, **snatterand** med 210 ex. Strandpromenaden, Rynningeviken 8 sep. samt 180 ex. Hästhagsviken, Katrinelund 11 nov. **Stjärtand** sträckte med som mest 34 ex. vid Ormesta holme, Oset 1 okt.

Fynden av **brunand** minskar för varje år, och om trenden håller i sig är arten snart en raritet i landskapet. En rapport från Osborne Lindberg om 6 ex. i Rysjön, Kvismaren 26 sep. blev högsta antalet under perioden. Förutom 3 ex. i Hjälmaren, Oset 8:e och 10 okt. finns bara några få noteringar om 1–2 ex. på andra lokaler. Betydligt många fler **bergänder** rastade under senhösten och då framför allt i Hjälmarens vikar. Första fyndet gjordes dock i Rysjön, Kvismaren med 3 ex. 20 okt. Sedan följde fler observationer i november med 11 ex. i Oset och 6 ex. vid Ässön 1 nov., med 10 ex. vid Oset den 8:e och 5 ex. i Yxviken, Segersjö den 13:e. Utöver dessa kan nämnas 1 ex. i Yxviken så sent som 1 dec. De marina arterna **svärta**, **sjöorre** och **alfågel** har alla setts från den mycket välbevakade Ormesta holme vid Oset under hösten. De numera så välbekanta ”Osetgubbarna” Bengt Ahl, Thord Eriksson och Christer Tegebro har förstärkt laget med Lennart Eriksson och bildat en närmast oslagbar kvartett erfarna skådare som nästan dagligen har bra koll på

fågellivet i Oset. Intressanta noteringar av de marina änderna finns även från andra lokaler. Väringen fick enligt Jan-Olov Ragnarsson besök av 24 sjöorrar som rastade i Gäddviken 11 sep. och från Sottern rapporterar Anders Jacobsson om 1 ex. i Kilsmofjärden både 29:e och 31 okt. Stora flockar med sjöorrar har rastat på Storhjälmaren och som mest hittade Ola Strand hela 220 ex. vid en inventering 30 okt. En ovanlig gäst för Tysslingen blev den alfågel som rastade i norra änden 31 okt. Hjälmaren sticker ut även som rastlokal även för **salskrake**. Största ansamlingarna var ca 300 ex. i Mellanfjärden 1 nov. och 220 ex. i Hästhagsviken, Katrinelund 11 nov. Slutligen 125 ex. i Segersjöviken även det 11 nov. Intressantaste fynden av **småskrake** blev 17 ex. Ormesta holme, Oset 24 okt. samt 14 ex. i Kilsmofjärden, Sottern 29 okt.

SPÄNNANDE ÄNDER

En färggrann **mandarinand** hittades av personalen på Kvismare Fågelstation i Rysjön redan 28 aug. Den 6 sep. sågs den fina hanen igen men nu på Öbymaden. Med stor sannolikhet var det samma fågel som sedan sökte sig till Svartån vid Örnsro, Örebro. Under perioden 13 sep. –2 okt. kunde den beskådas och fotograferas från området kring hängbron. Kan vara samma individ som tillfälligt sågs på samma lokal redan 5 april. En **kamskrake** upptäcktes i Rysjön, Kvismaren 3 okt. Men besöket blev kortvarigt och den sågs inte mer. Kan det möjligen ha varit samma individ som besökte Rysjön under hösten 2018? Huruvida fynden ska bedömas som spontana eller inte blir en uppgift för raritetskommittén. En hybrid **vigg x ringand** sågs av Patrik Hedengren och Anders Jacobsson vid Sjöbacken väster om Dimbobaden, Hjälmaren 21 nov. Som ni kanske minns fanns en sådan i Yxviken, Segersjö även förra hösten.

HÖNSFÅGLAR, DOPPINGAR, HÄGRAR

Våra skogshöns har uppenbarligen haft en bra häckningssäsong. Framför allt har det inkommit ovanligt många rapporter på både **järpe** och **tjäder** från Villingsbergs skjutfält. På Södra Hällsjömossen och Kroktjärns skjutfält har antalet **orrar** varierat mellan 30–80 ex. under hela hösten. Kullar med **rapphöns** har haft sitt tillhåll söder om Tysslingen. En flock om 9 ex. har setts dels vid Gammelån, Stora Valla 5 sep., men också vid Södra maderna, Tysslingen 16 nov. Dessutom rapporterar Maria Wanche om 13 ex. vid Osvalla 15 okt. En **smådopping** upptäcktes i grustaget vid Ängsholmen, Tysslingen 2 sep. Det blev upptakten till ett närmast unikt invasionsartat uppträdande av smådoppingar i landskapet under sep./okt. Utöver Ängsholmen gjordes fynd med 2 ex. vid reningsdammen, Vretstorp, 6 ex. Rysjön, 2 ex. Segersjö herrgårdsdammar, 1 ex. Fjugesta vattenpark, 1 ex. Rynningeviken och 1 ex. Myrömaden. Den sista smådoppingen rapporterades av Sandra Tengelin från dammen vid Geråsen, Viby 18 okt. Tre höstfynd av **gråhakedopping** utgjordes av 1 ex. i Rysjön 4–13 sep., 1 ex. Valesundet, Hjälmaren 5 okt. samt 1 ex. Mellanfjärden öster om Oset 16 okt. Fynden av **ägretthäger** fortsätter att öka runt om i Närke och den kan snart ses under årets alla månader. Periodens högsta antal blev 7 ex. i Norra Tysslingen 4–5 sep. samt 10 ex. vid Åslaholmen, Kvismaren 19–20 sept.

ROVFÅGLAR

Ett 35 år gammalt rekord för senaste höstfynd av **fiskgjuse** i Närke slogs vid Tysslingen sista dagarna i oktober. Lennart Eriksson hade en fiskgjuse vid Åkerby 28 okt. och när undertecknad stod på vallen vid Södra maderna 29 okt. sågs gjusen flyga omkring och ryttla över sjöns södra delar. Nytt rekord med en dag. Det gamla rekordet var från 28 okt. 1985. **Kungsörn** har häckat i landskapets södra del, där en ungfågel (1K) har setts under hela perioden. Ett fåtal **stäpphökar** har noterats på höststräcket. Två ungfåglar (1K) sågs 6 sep. Den ena höll till över maderna utanför Norra tornet, Tysslingen och den andra sågs av flera personer över åkrarna i västra Kvismaren. En hona rapporterades från Kvismaren 13 sep., ett fynd som inte har validerats ännu. Staffan Werme hittade en hane vid Boängen, Fällersta 14 sep. och Mats Weiland såg en ungfågel passera Tanntorp, Hjortkvarn 15 sep. **Röda glador** har rapporterats med upp till 5 ex. i Fjugestatrakten under september. Årets sista (?) sågs av Sussie Carlström vid Brändåsen 12 okt. Tre fynd av **brun glada** med 1 ex. vid Kvismaren 1:a och 9 sep. samt 1 ex. Rullstugan, NV Pålsboda 10 sep.

VADARFÅGLAR

Antalet **tranor** som rastade i Kvismaren blev som mest 18 131 ex. denna höst. En flock med sex **strandskator** som sträckte över Nyängen, Kvismaren 5 sep. är värt en notering. **Kustpipare** har varit fåtalig, som mest 4 ex. på Öbymaden, Kvismaren 23 sep. enligt Kjell Ståhlberg. Rapporter om **myrspov** med maximalt 6 ex. har inkommit från Fågeludden, Oset under september. En **rödspov** av rasen *islandica* upptäcktes av Bengt Andersson i Boglundsängen 2 sep. Fågeln stannade sedan till 10 sep. Leif Sildén hittade återigen **skärsnäppa** under en båttur på Hjälmaren. Denna gång 2 ex. på några skär öster om ön Brearen 13 okt. Övriga småvadare har varit fåtaliga med bara enstaka fynd av **småsnäppa**, **mosnäppa** och spovsnäppa. Undantaget är **kärrsnäppa** som sågs med 98 ex. vid Fågeludden 15 sep. En **dvärgbeckasin** rastade i Boglundsängen 25 sep. och den 28:e ringmärktes 1 ex. av Kvismare Fågelstation i Fågelsjön.

MÅSAR, TÄRNOR OCH UGGLOR

Många **dvärgmåsar** stannade kvar i Hjälmaren långt in på hösten. Vid Södra Hjälmarstranden kunde 70 ex. ses 30 sep. och 60 ex. 5 okt. Höstens sista fanns vid Näsudden, Dimbo 17 okt. **Skräntärnorna** försvann tidigare och endast ett fåtal noterades i Hjälmaren under september. Nils Abrahamsson hade lyckan att få se en **lappuggla** vid Björshult, Vretstorp 18 sep. Periodens andra lappuggla flög upp från en vägkant vid Kolartorp, Ödeby 23 okt. Ugglan satte sig i en tall och kunde fotas med mobilkamera av bilföraren Ingrid Hidman. Fotot visades upp för Jan-Olov Ragnarsson som kunde dokumentera fyndet. **Hökugglor** började dyka upp i landskapets skogsområden i månadsskiftet okt./nov. Först 1 ex. vid Gäddsjön, Stora Rankemossen NV om Laxå 30 okt. Nästa hittades 31 okt. i en trädtopp vid Stockakärret, Villingsbergs skjutfält. Tredje fyndet gjordes vid Ymningshultsmossen 1 nov. Och så en fjärde vid Berga/Guntjugan på skjutfältet 6 nov. Vid Tomasbråten, Letälven hade Elin och Leif Paakkonen ytterligare 1 ex. både 13:e och 23 nov. Totalt torde det röra sig om minst fem hökugglor hittills. Två observationer av **pärlugglor** har gjorts på udda lokaler under hösten. Från ett cykelställ utanför företaget Epiroc nära Gustavsviksbadet, Örebro flög en pärluggla upp i ett träd på morgonen 24 sep. Den andra pärlugglan sågs av Leif N Andersson i Norra Mossby, Hällabrottet 14 nov. Noteringar om ensamma **jordugglor** finns från västra delarna av Kvismaren 23 sep. och 4 okt. Rapporter även från Hemfjärden, Hjälmaren med 1 ex. 23 okt. samt 4 nov. Dessutom hittades en trafikdödad jorduggla vid Ärnbäcken öster om Kvarntorp 30 sep.

NATTSKÄRRA, KUNGSFISKARE, HACKSPETTAR

En **nattskärra** sågs av Sune Johansson och Berit Söderberg vid Ängsholmen, Tysslingen 5 sep. Dessutom har observationer gjorts på flera lokaler i Kvismaren under september. Rapporter om **kungsfiskare** har strömmat in från åtminstone ett 20-tal lokaler enligt Artportalen. Säkraste lokalen för **tretåig hackspett** är utan tvekan Garphyttans nationalpark. 1–2 ex. har hela perioden födosökt på granar som angripits av granbarkborre. I skrivande stund inkom dessutom en rapportering

GRÅSPETTEN *ses sällan söder om Närke. Kartan visar alla observationer under perioden september till november. De blå prickarna visar att det är fler observationer på samma plats.*

GRÅSPETT Foto: KJELL ARONSSON

gällande 1 ex. i Lövbrickan, Frösvidal 30 nov. **Gråspettens** sydligaste utpost i landet är Närke; *se kartbilden över fynd hösten 2020, här ovanför.* Det lockar besökare från södra Sverige till Garphyttans nationalpark. Som Moa Pettersson och Klas Rosenkvist som åkte ända från Kattarp i Skåne 20 nov. och fick kryssa både gråspett och tretåig hackspett, en lyckad resa. Gråspettar av båda könen har nästan dagligen under senhösten frossat på talgen i både nationalparken och hos Benny Fredriksson i Flyhagen. Dessutom har glädjande nog fynd gjorts på flera andra lokaler. En gråspett hittades på Lövbofallsmossen, Letälven 12 sep., en hona satt på en kraftledningsstolpe på Ässön 12 okt. och ytterligare en hona sågs vid Ässkogstorp öster om Brickebacken, Örebro 24 okt. Helny Olsson fick tillfälligt besök av en hane i sitt fågelbord i Arvaby 31 okt. som dock kan ha varit en av grållarna från nationalparken.

TÄTTINGAR

En ovanligt stor flock med **råkor** om hela 18 ex. sträckte över Näsudden, Dimbo 17 okt. **Skäggmes** finns året om i Närkes vassar. Men på hösten gör de en s.k. ”högflygning” och en del ger sig av söderut. Ett sådant fenomen fick Magnus Friberg uppleva 1 okt. när en tät flock med 59 ex. gjorde sträckförsök över Nyängen, Kvismaren. Sträckande **trädlärkor** har rapporterats från bl.a. Mats Weiland i Tanntorp, Hjortkvarn med 11 ex. 15 sep. och 9 ex. dagen efter. Vid Äsön passerade 6 ex. söderut 10 okt. En sen **sånglärka** sågs vid Utängen, Oset 29 nov. Som nämnts i inledningen av denna rapport fick Närke äntligen del av en våg **tajgasångare** som svepte in till Sverige österifrån i september, *se kartbilden här till höger.* Tre fynd som därmed blev det 8:e, 9:e och 10:e i landskapet genom tiderna. Först ut var Magnus Friberg på morgonen 7 sep. med 1 ex. hemma i sin trädgård i Fiskinge, Asker. Sedan lyckades Andreas Sandberg och Daniel Yttermalm jobba fram 1 ex. vid Venakullarna, Rynningeviken 10 sep. På arttypiskt manér sällskapade den tidvis med både kungsfåglar och gransångare. Taggad av denna rapport gav sig Magnus Friberg ut i Fornskinnsmossen, Kvismaren och lyssnade sig till ytterligare en tajga också 10 sep. Tack, Andreas och Daniel – vi var många som fick uppdatera våra listor med ny art. Årets första och enda **höksångare** (1K) fångades i näten vid Venastugan, Rynningeviken 10 sep. Vid Kvismaren fångades och ringmärktes en **kärrsångare** 15 sep. och en sista **vassångare** 21 sep. En ovanligt sen **ärtsångare** rastade i Menigasker, Asker 11 okt. Bengt Jalsborn och Christer Tegebro hade lyckan få ett ovanligt höstkryss i form av en **brandkronad kungsfågel** som uppehöll sig i några granar bakom huset vid Sandtorp, Tysslingen 2 okt. Det extremt milda vädret kanske bidrog säkert till att flera tättingar dröjde sig kvar ovanligt länge. En **blåhake** hittades vid Näsbykullen så sent som 30 okt. En **svart rödstjärt** fanns kvar vid Epirocs anläggning vid Norra Bro 14 okt. och en **gulärla** vid reningsverket Sköllersta 4 nov. blev tangerat senaste höstfynd. Anmärkningsvärt många fynd har gjorts av både **rödstrupiga piplärkor** och **skärpiplärkor** denna höst på många platser i landskapet. Är nog inte ensam om att känna stor saknad efter förra höstens

UNDER HÖSTMÅNADERNA *september, oktober och november var det en invasion av tajgasångare i Sverige.*

TAJGASÅNGARE Foto: BIRDNERDS

invasionsart **tallbit**. Roine Magnusson står för enda fyndet under hösten. I storskogen öster om Hättinge, Tysslingen lockade 2–3 ex. flitigt i trädkronorna 17 nov. dock utan att visa upp sig. Avslutar rapporten med **lappsparv**. Hela sju fynd med 1 ex. på olika lokaler under oktober månad.

”Ute är mörkt och kallt” men snart vänder det och det är bara att ladda om för ett nytt härligt fågelår 2021.

OBSREDAKTÖR OVE PETTERSSON

PROGRAM jan – apr 2021 (**Obs! Preliminärt** p.g.a. covid-19)

LÖRDAG 2 JANUARI
ARTRACET I NÄRKE
Häng med på denna lättsamma kryssartävling som är en bra start på nya skådaråret. OBS på grund av coronapandemin är det några anpassningar av reglerna, bland annat att ensamlag är tillåtet och det blir ingen återsamling på Gröna grodan i Örebro. Tävlingen går ut på att kryssa så många arter som möjligt i landskapet under en dag. Ställ upp i den vanliga klassen eller i ekoklassen, där du bara utnyttjar miljövänliga färdmedel. Start kl. 00 och målgång kl. 16. Anmäl ditt lag till Håkan Persson med ett sms till 072 403 45 85.
Det kan bli en digital genomgång och det blir redovisning av resultatet på nätet. Håll utkik på vår hemsida och på NOFs Facebooksida för mer info.

TORSDAG 21 JANUARI
BILDVISNING
Styrelsen för NOF arbetar för att det ska bli ett föredrag med bildvisning via nätet. Mötet börjar klockan 19. Håll utkik på hemsidan och på föreningens sociala medier för mer information..

FREDAG 29 JAN – MÅNDAG 1 FEB
VINTERFÅGLAR INPÅ KNUTEN
Du kan välja att räkna dina matgäster när som helst under perioden 29 januari till den 1 februari, och du rapporterar det högsta antalet du ser samtidigt av samma art. NOF kommer att räkna på vid några av de offentliga fågelborden vid Oset och Karlslund i Örebro. Håll utkik på hemsidan för tid och plats.

TORSDAG 18 FEBRUARI
ÅRSMÖTE
Det blir ett årsmöte som planerat, med all sannolikhet kommer årsmötet att ske digitalt. Du som vill och anmäler dig får en inbjudan digitalt. Årsmötet börjar klockan 19.

SÖNDAG 21 FEBRUARI
GARPHYTTANS NATIONALPARK
Årets första stora exkursion till ett förhoppningsvis vinterklätt landskap i Kilsbergen. Klä dig varmt, ta med något att grilla och följ med ut i den vackra naturen. Arrangemanget sker tillsammans med Östernärkes Naturvårdsförening. Samling P-platsen, Garphyttans nationalpark kl. 9.30. För mer info: Lars Johansson, 070 558 99 06.

ALLA LÖR–SÖN 27 FEB – 4 APR
GUIDNING RÅNNESTA, TYSSLINGEN
Nu börjar säsongen vid Rånnesta. **Varje lördag och söndag** med början lördag 27 februari och ända fram t.o.m. 4 april finns våra duktiga guider från Närkes Ornitologiska Förening på plats för att berätta för intresserade om svanarna och alla andra vårfåglar. Guiderna är på plats mellan kl. 9 och 13. Välkommen!

LÖRDAG 6 MARS
ÅRETS ÖRNRÄKNING
Örnräkning sker runt hela Hjälmaren och Mälaren mellan kl. 10 och 12. Den sker i Fältstationen Rördrommens regi. På flera platser runt i vårt område finns räknare på plats. Hjälp till du också, eller kom bara för att se hur det går till att räkna örnar. Se vår hemsida för vilka platser som örnräkningen kommer att ske.

LÖR 13 MARS – SÖN 21 MARS
UGGLEVECKA
Årets ugglevecka planeras med tyngdpunkt i vecka 11.
Håll utkik på hemsidan efter var och när de olika ugglelyssningarna kommer att äga rum.

TORSDAG 18 MARS
Planering pågår för inomhusmötet i mars.

TORSDAG 15 APRIL
Projekt Pilgrimsfalk
Naturfotograf Jonas Forsberg berättar om ”Projekt Pilgrimsfalk” som han varit delaktig i och naturfotografen Krister Håkansson ett urval av sina fågel- och naturbilder. Eventuellt blir det ett möte i digital form. Klockan 19 är starttiden. naturbilder. OBS! Lokal för våra inomhusmöten meddelas senare.

TORSDAG 22 APRIL
MORKULLORNAS KVÄLL
Morkullorna spelar, trastarna sjunger och har vi tur sjunger trädlärkan i kvällningen vid Ässkogstorp kl. 19. Ta med egen korv så grillar vi i väntans tider. Lars Johansson, 070 558 99 06 guidar oss i natten! Väganvisning: Gamla Norrköpingsvägen, ta av mot Ässkogstorp (samma väg som infarten till Stora Ässkog).

FREDAG 30 APRIL
SJÖFÅGELSKÅDNING
Häng med till härliga Klåvudden vid Vätterns norra spets. På den här mycket speciella lokalen kan man få se sjöfåglarna stråcka. Det blir en tidig morgon men det kan vara värt besväret för att få se svärta, sjöorre, ejder och andra kustfåglar. Mer info kommer på vår hemsida och på FB-sidan.

GOTT NYTT & PANDEMIFRITT ÖNSKAS ALLA MEDLEMMAR!

Mandarinand och **stripgås** kryssklara

FOTO: BERNT BERGSTRÖM (Stripgås) LENA ASP (Mandarinand)

Mandarinand och stripgås ses då och då i landskapet.

■Mandarinand och stripgås är numera kryssbara.
Det har Rk, Raritetskommittén, inom BirdLife Sverige beslutat.

Det innebär att många skådare får så kallade ”soffkryss”.

Både stripgås och mandarinand är fågelarter som då och då sedan länge observerats i vårt landskap. Det har genom åren varit en diskussion om dessa fåglar är så kallade ”parkrymlingar”, alltså fåglar som rymt från olika djurparker och därför inte kan anses vara spontana.

Men sedan man både i Finland och Norge bedömt att det finns frilevande fåglar av båda arterna, har dessa blivit kryssbara även i Sverige (de har flyttats från kategori E till kategori C, som det heter på Rk-språk).

Rk gör bedömningen att alla stripgäss och mandarinänder som observerats efter 1995 är kryssbara om de inte uppenbart har varit parkrymlingar (till exempel har haft färgringar eller varit vingklippta).

En förutsättning för att de ska komma med på krysslistorna på Artportalen är förstås att man rapporterat dessa båda arter. Om man gjort det, innebär det ytterligare ett eller två kryss på listorna utan vidare ansträngning, därav namnet ”soffkryss”.

FOTO: LARS JOHANSSON

Skådning över Vänern vid Hammarös sydspets. Från vänster: Catarina Ericson, Lena Asp, Elisabeth Torgå och Nils Erik Torgå.

Här tvekar fåglarna inför **öppet vatten**

SKAGE FYR på Hammarö sydspets. Här ligger Vänern utsträckt framför oss och det gör att många fåglar tvekar att flyga ut över innanhavets vatten.

Vi var fem stycken från NOF som kom till platsen vid soluppgången denna septembersöndag. Det bästa skådandet var vid plattformen strax norr om sydspetsen. Det är här som ringmärkning också sker.

Denna morgon såg vi inga sträck över sjön, men det låg fyra lommar utanför udden. När vi lämnade platsen strax efter klockan 10 hade närmaren 100 kungsfåglar ringmärkts. Dessutom en gärdsmyg som vi fick en särskild förevisning av.

Vi observerade inte några sällsyntheter denna morgon, men det var många grönsiskor, bo- och bergfinkar, ringduvor, tofsmesar, ormvråkar, sparvhökar och gärdsmygar.

På hemväg stannade vi till vid Ölmeslätten för att se en jagande fjällvråk. Där noterade vi också rastande sädgäss och tranor, och en del tofsvipor som dröjt sig kvar.

Varmt välkomna till NOF!

■Närkes Ornitologiska Förening, NOF, är föreningen för fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning. Som medlem i föreningen kan du delta på exkursioner och resor, få gå på intressanta föredrag och delta i utbildningar.

Du som är medlem i NOF får också föreningens fina tidskrift Fåglar i Närke hem i brevlådan fyra gånger om året. Föreningen har över 600 medlemmar.

Här är de senaste som valt att bli medlemmar i NOF:

Eva Sandstedt, Örebro
Per och Monica Salomonsson, Fellingsbro
Malte Pettersson, Östansjö
Annaida Gaidier och **Alexandre Bednarek,** Frövi
Ove Larsson, Örebro
Eva och **Lars Andersson,** Mullhyttan
Katrin Hahne Saltin och **Gunnar Saltin,** Örebro
Helena Palmqvist, Örebro
Arne Persson, Surahammar
Charles Kroon, Mullhyttan
Anders Silvertärn, Örebro,
Gunilla Sundh, Stora Mellösa.

FÅGLAR i Närke

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE:
Kent Halttunen
Nygård, Norra Folkavi
719 91 Vintrosa
070 216 11 30
kent.halttunen@tele2.se

REDAKTIONEN:
Marianne johansson
Tallbacka-Majas väg 12
702 21 Örebro
070 656 63 69
marianne-j@telia.com

Charlotta Hedberg Tideman
Järnvägsgatan 32
703 62 Örebro
070 721 43 32
charlotta.tideman@tele2.se

Leif Haldorson
Brevbärargatan 52
703 78 Örebro
070 665 67 75
leif.haldorson@telia.com

Anders Nilsson
Ramsta 306
719 91 Vintrosa
070 964 12 10
mediagurun@icloud.com

NÄRKES ORNITOLOGISKA FÖRENING
En ideell regionalförening av SOF/BirdLife Sverige. NOF jobbar med fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning. Medlem i föreningen bir man enklast genom att logga in på membit: membit.net/m4-member/login/500, och betala medlemsavgiften. Årsavgiften är 250 kr för vuxen, för familjemedlem 50 kr (ingen extra medlemstidning), ungdomsmedlem (13–20 år) betalar 100 kr och barn (1–12 år) 50 kr per år. Medlemmarna får vår medlemstidning som ges ut med fyra nummer per år. Dessutom får man hänga med på alla exkursioner, resor, utbildningar och spännande möten.

ADRESSÄNDRINGAR
Har du ändrat adress? Logga in på vårt medlemsregister, membit.net/m4-member, med det användarnamn du fick när du betalade medlemsavgiften.
Har du andra medlemsfrågor? Kontakta Sandra Tengelin, se styrelserutan längre ned här på sidan.

FÖRENINGSLOKAL
För sammanträden och bibliotek finns vi i Föreningarnas hus, Slottsgatan 13A, Örebro. För utställningsmateriel, holkar med mera används källarlokalen på Hagmarksgatan 9B.

HEMSIDA
Du är välkommen att besöka hemsidan nof.birdlife.se. Vi finns också på Facebook.

REGIONALA RAPPORTKOMMITTÉN
Sammankallande:
Magnus Friberg
073 503 08 35

FÅGELSKYDDSGRUPPEN
Sammankallande:
Bengt Andersson

SKOGSGRUPPEN
Sammankallande
Bengt Andersson

JORDBR.GRUPPEN
Sammankallande
Kent Halttunen

OSETKOMMITTÉN
NOFs representant
Thord Eriksson
072 731 23 93

SVANSJÖN TYSSLINGEN
NOFs representant
Kent Halttunen

NOFS TJEJGRUPPER
Ami Sundén
070 944 73 00

Annika Lorin
070 375 78 18

STYRELSEN

Lars Johansson
Ordförande
Holländaregatan 22
702 86 Örebro
070 558 99 06
lars.h.johansson@icloud.com

Maria Wanche
Kassör
Osvalla 230
719 92 Vintrosa
070 415 58 83
maria.wanche@gmail.com

Gunnar Bergeå
Resor
Hemmansvägen 58
702 17 Örebro
073 372 19 29
gbsteglits@hotmail.com

Ronnie Lindqvist
Vice ordförande
Bertil Waldéns gata 6
702 15 Örebro
070 262 14 17
lindqvist_ronnie@hotmail.com

Anastasia Valenta
Inomhusmöten
Grankottevägen 6
702 82 Örebro
070 071 17 17
nof.anastasia@gmail.com

Bengt Andersson
Fågelskydd
Idrottsvägen 5
692 33 Kumla
070 693 33 65
styrbengt@hotmail.se

Catarina Ericson
Sekreterare
Fredsgatan 34
703 62 Örebro
070-342 61 55
toverud@hotmail.se

Sandra Tengelin
Medlemsservice
Edsberg Ekebo
716 91 Fjugesta
070 372 19 29
ekebogard@hotmail.com

Eva Georgii-Hemming
Ledamot
Äsplunda 643
705 96 Glanshammar
070 254 20 27
georgiihemming@gmail.com

B PP Sverige, Port Payé

En redaktörs värsta mardröm

En lokal för boksläppet var bokad, inbjudningar var utskickade, invigningstalare anlitad, 550 praliner och bubbel hade köpts in, annonser införda och affischer upptryckta. Då hände det som inte fick hända, bokbinderiets maskin gick sönder! Pessimisten i mig hade till slut besegrat optimisten och tillvaron kändes minst sagt tung.

MEN VI TAR DET FRÅN BÖRJAN. År 2015 avslutades Atlasinventeringen i Närke efter tio sköna år ute i vår natur. Vad skulle vi göra nu? Under tiden som inventeringen pågick överöste vi alla NOFs medlemmar med information på möten, på hemsidan och i Fåglar i Närke. Det kändes nödvändigt att på något sätt redovisa vad vi faktiskt hade undersökt. Idéerna landade snart i att göra en bok med alla fakta vi samlat in; det skulle väl snart vara gjort?

En redaktionsgrupp på fem personer formades ganska snabbt. Vi tog oss genast vatten över huvudet och lovade en snar utgivning av boken. Den var i stort sett klar! Det trodde i alla fall jag som åtagit mig rollen som projektledare och redaktör. Motsatsen skulle snart visa sig.

Datamängden (40 000 rapporter granskades och kvalitetssäkrades) var mångdubbelt knöligare att få rätsida på än vad vi kunnat föreställa oss. Fem personer i redaktionsgruppen visade sig också vara fem olika viljor som skulle enas om bokens utformning. Inte en helt enkel och smärtfri uppgift för oss alla; att dessutom ha en obotlig tidsoptimist som redaktör gjorde inte saken enklare.

Arbetet fortskred ändå och efter att två gånger stått med mössan i hand och meddelat alla som förhandsbeställt boken att de skulle få vänta ytterligare ett år, kunde vi sommaren 2020 till slut säga: vi är klara.

ÄNTLIGEN skulle den ges ut, Närkes Fågelvärld, boken som så många väntat på och frågat efter i flera år. Tryckeriet fick klartecken och tillsammans kunde vi konstatera att vi hade en god tidsmarginal till lanseringen av boken.

Ett covidanpassat boksläpp planerades till lördagen den 3 oktober, utomhuslokal för evenemanget bokades, ett stort antal inbjudningar skickades ut, invigningstalare anlitades, 550 praliner och bubbel inköptes, annonser infördes och affischer sattes upp. Boken var tryckt i god tid och levererad till bokbinderiet. Leveranstiden såg ut att hålla. Den stora dagen närmade sig.

FREDAG, EN VECKA FÖRE BOKSLÄPPET. Det som inte fick hända, hände den här dagen: bokbinderiets maskin gick sönder! När första chocken lagt sig och vi blivit informerade om att reservdelar var på väg och att allt var under kontroll kändes det ändå som om vi skulle ro det hela i hamn. Böckerna skulle vara klara på måndag, men ändå började det krypa i skinnet!

MÅNDAG, fem dagar kvar till den stora dagen. Beskedet var att det trots allt skulle dröja ytterligare ett par dagar, men på onsdagen skulle böckerna vara klara att skickas från bokbinderiet i Västerås till Örebro. Nu kändes redaktörskostymen både trång och svettig!

ONSDAG MORGON. Det kom ett nedslående besked: reservdelen passade inte, men problemet skulle lösas under dagen. Vi kom överens om att det var säkrast att jag hyrde en släpkärra och hämtade böckerna själv på torsdagen i Västerås. Nu hade mitt hår blivit ännu mer luggslitet än vanligt. Och svetten lackade!

TORSDAG FÖRMIDDAG. På väg i bilen att hämta böckerna var det säkrast att slå en signal när jag närmade mig Västerås. Den telefonkontakten lämnade bara förtvivlan efter sig. Nu var maskinen igång men några böcker skulle inte bli färdiga under dagen. Nattarbete utlovades samt en budfrakt till Örebro på fredagen. Jag vände hemåt igen, mer och mer frustrerad. Framför mig såg jag hundratals telefonsamtal under fredagen med tråkigt besked till inbjudna gäster om inställd utgivning.

Hur skulle jag klara av att möta alla förväntansfulla människor efter detta? Pessimisten i mig hade till slut besegrat optimisten och tillvaron kändes minst sagt tung.

FREDAG MORGON. Äntligen vände lyckan! Nu kom glädjebudet: nattarbetet hade gett resultat. Pallen med Närkes Fågelvärld var på väg. Klockan 11:30 anlände de efterlängtade böckerna och en riktigt stor sten föll mina axlar.

Hur det gick på boksläppet? Det kan du läsa om på mittuppslaget i detta nummer av Fåglar i Närke.

KRÖNIKA: RONNIE LINDQVIST